Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 33 (1735) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 13 ЖНІЎНЯ 1989 г. ЦАНА 40 зл.

Люба Гаўрылюк паказвае нам вышыўку, якую навучылася рабіць на вышывальнай машыне.

Вяртаемся да народнага

БЕЛАСТАЧЧАНКІ Ў МІНСКУ

Каляровая беларуская вышыўка — чырвоныя кветкі ў чорным абрамленні, блакітныя васількі, бела-жоўтыя рамонкі з жытнёвымі каласкамі ў зялёным прыбранні — гэта пах родных палёў, гэта памяць па дзедах і прадзедах нашых, вынесеная з бацькоўскага беларускага дома.

Гэтыя яркія акрушынкі блізкай сэрцу прыроды, перанесенай на льняное палатно, знойдуцца амаль у кожнай сучаснай хаце беларусаў. І там, дзе маладая вясковая гаспадыня ад маці атрымала ў спадчыне куфэрак вышыванага палатна, а ў прыдачу — любоў да прыгажосці ды залатыя рукі. Як і там, дзе гарадская адукаваная маладуха, верачы ў магічную сілу вышыванага ручніка, карпатліва перахоўвае ў сваёй гарадской шафе ўзорыстыя палотны як сямейную рэліквію.

Не кожная з нас мае талент ствараць шэдэўры народнай творчасці. Але нямала ёсць здольных жанчын, якім праца з іголкай ці на кроснах дае сапраўдную прыемнасць, радасць стварэння нечага свайго ўласнага, непаўторнага.

Калі ж на Беласточчыне голасна расспяваліся беларускія хоры, калі перастала людзям хапаць той далікатнай прыгажосці ўбораў з бабчынага куфэрка (сцэна кіруецца сваімі правіламі), востра ўстала пытанне аб адзенні для нашых калектываў. Некаторым прабавала памагчы Таварыства, але ў большасці людзі здаліся на ўласныя сілы. Гарадоцкія жанчыны вышывалі сабе блузкі пад кіраўніцтвам Ніны Мушынскай, „Васілёчкі" заказвалі свае багатыя кашулі і блузкі ў Ядвігі Бармуты з Беластока, гайнаўскі хор звяртаўся за дапамогай да гайнаўянкі Марыі Ажахоўскай, калектыву „Дубіны" (гэта ўжо зусім нядаўна) кашулі і блузкі вышывала разам з маладымі памочніцамі Клаўдзія Прыходская. А беластоцкія „Каласкі" апранае (працэс стварэння нацыянальных убораў для калектыву тут яшчэ не закончаны) салістка калектыву Люба Гаўрылюк са сваімі дочкамі і іншымі жанчынамі.

Цяжкая і карпатлівая гэта праца — вышываць дробным крыжыкам нацыянальнае беларускае адзенне для сцэны — яно павінна быць багата расшытым і каларытным.

Добра разумеў гэта былы сакратар ГП БГКТ, а цяпер старшыня Камітэта пабудовы беларускага музея ў Гайнаўцы Кастусь Майсеня. У час адной з сустрэч прадстаўнікоў нашага таварыства з таварыствам „Радзіма" ў Мінску, калі дзеячы

(Працяг на стар. 4)

НЕ ХАЧУ ВАЯВАЦЬ, А СУПРАЦОЎНІЧАЦЬ

(Размова з беларусам з Аўстраліі Мікалаем Ніканам)

— Раскажыце, калі ласка, аб галоўным у сваім жыцці.

— Называюся Мікалай Нікан. Нарадзіўся 3.I.1908 года ў Варшаве. Бацька працаваў у царскай тамажні. Разам з бацькамі ў Варшаве пражылі мы аж да першай сусветнай вайны. Меў двух братоў і адну сястру. Сёння жыву толькі я і сястра. Мае бацькі выводзіліся з Вялікай Бераставіцы, Гродзенскай губерні. Калі пачалася вайна, бацьку мабілізавалі ў царскую армію, а маці з намі паехала ў Вялікую Бераставіцу і адтуль згодна з воляй бацькі накіравалася ў Петраград, дзе ён знаходзіўся пасля ранення на фронце.

У Петраградзе я пражыў першую і другую рэвалюцыю. Спазнаў разам з сям'ёй суматоху і голад. Нарэшце бацька вывез нас на паўночную Украіну, а сам застаўся на працы ў Петраградзе і толькі пасля далучыўся да сям'і. Я на Украіне вучыўся ў гімназіі. Пасля трапілі мы ў вір грамадзянскай вайны і хлябнулі вялікага гора.

Калі ўзнікла ў 1918 годзе Польшча і былі з ёю наладжаны адносіны, бацьку ўдалося дамагчыся права выезду на радзіму. Транспарт так быў страшэнна разладжаны, што мы з Украіны ў Бераставіцу вярталіся паўгода. Толькі пад Кіевам сталі тры месяцы. Выехалі недзе ў чэрвені, а прыехалі некалькі дзён перад калядамі.

Бацька паехаў у Варшаву з намерам атрымаць працу. Аднак працы як беларус не атрымаў і быў прымушаны працаваць на гаспадарцы. Жылося нам цяжка. Царскія папяровыя грошы, якіх бацька меў многа, страцілі вартасць, і жылі мы з горам і бядою папалам, аднак хлеб і бульбу мелі.

Я пачаў вучыцца ў польскай школе. Было цяжка, бо не ведаў мовы. Удалося аднак у 1928 годзе закончыць свісляцкую гімназію. На працу двух гадоў працаваў настаўнікам, пасля быў прызваны ў армію і накіраваны ў Познань у школу падхаружых. Закончыўшы школу, вярнуўся на Гродзеншчыну. Аднак як беларус не мог тут атрымаць настаўніцкай працы. Дзякуючы знаёмству, выехаў у цэнтральную Польшчу і тут, дзе нацыянальны фактар адыгрываў меншую ролю, чым на крэсах, пачаў настаўнічаць. Працуючы, закончыў у Варшаве вышэйшыя курсы, так званую „Вшэхніцу", якая была амаль універсітэтам. Пасля гэтага пачаў працаваць настаўнікам у школе, дырэктарам якой была жонка прэм'ера Касцялкоўская.

У 1939 годзе, як апякун гарцэраў, паехаў у Францыю, і там застала мяне вайна. Французы заахвочвалі мяне, каб я застаўся, я аднак, як паручнік запаса, хацеў ваяваць з немцамі. Мы купілі білеты ў Польшчу праз Рым, Вену і Прагу. Аднак гэты шлях аказаўся непраезны. Вярнуўся я праз Італію, Югаславію і Румынію. У Любліне быў накіраваны ў Маладзечна ў 13-ы полк пяхоты. 15 верасня даехаў у Маладзечна, а 17-га даведаўся, што Чырвоная Армія ўвайшла ў Заходнюю Беларусь. Наш полк быў накіраваны ў Вільню, а адтуль у Літву. Пайшлі аднак толькі тыя салдаты і афіцэры, якія мелі абмундзіраванне. Я быў у цывільным і таму застаўся ў Вільні. Тут бачыў уваход у горад савецкай кавалерыі. Вышаў загад, каб усе жаўнеры Вільні пакінулі горад і накіраваліся ў іншыя мясцовасці. Я паехаў у Гродна і там у паразуменні з начальнікам асветы Шапірам пачаў арганізоўваць бела-

(Працяг на стар. 6)

НА МЯЖЫ

РОЎНАСЦЬ?

Частка II

Нацыянальная меншасць не зраўняецца з большасцю толькі таму, што ў канстытуцыі і законах сказана аб роўнасці ўсіх нацыянальнасцей. На практыцы мы забываем, што ў кожнай дзяржаве ёсць дзве роўнасці. Роўнасць у адносінах да дзяржавы і роўнасць у адносінах да грамадства. У Народнай Польшчы досыць добра з першай роўнасцю і досыць дрэнна з другой.

Досыць добра — не азначае добра. Аб гэтым гаварыў я між іншым у часе дзвюх сустрэч у Цэнтральным Камітэце ПАРП, а інфармацыі аб іх друкаваліся ў „Ніве". Але варта заняцца новымі фактамі.

Каля двух гадоў таму назад прыняў мяне старшыня Ваяводскай рады нарадовай прафесар Мар'ян Шаматовіч. У часе гэтай сустрэчы прафесар цвёрда і адназначна падкрэсліваў, што Ваяводская рада нарадовая, гаспадар Беласточчыны, не будзе дзяліць сродкаў і фінансаў на беларускія і польскія патрэбы. Сродкі і фінансы будуць прыдзяляцца рэгіёнам у залежнасці ад іх патрэб незалежна ад нацыянальнага характару рэгіёнаў. Падобныя погляды чуюцца не раз і ў Ваяводскім камітэце партыі, і з вуснаў журналістаў і культурных дзеячоў. Здавалася б, што такі падыход да справы справядлівы, дэмакратычны, раўнапраўны і эмансіпацыйны. Аднак гэта толькі ў тэорыі. На практыцы справа выглядае па-другому.

На жаль, нашы адміністрацыйныя і палітычныя дзеячы не разумеюць, што нацыянальная меншасць пакрыўджана ўжо фактам, што яна меншасць. І калі гэта меншасць атрымае прапарцыянальна столькі сама, колькі атрымлівае большасць, то акажацца, што атрымлівае яна так мала, што за атрыманыя „прапарцыянальныя" сродкі ў ніякім выпадку не здолее развіць сваю мову, традыцыі і культуру, сваё духоўнае жыццё ў такой ступені, у якой развівае пры дапамозе гэтых прапарцыянальных сродкаў большасць. Каб меншасць мела роўныя шанцы з большасцю, мусіць атрымаць прапарцыянальна больш, чым атрымлівае большасць.

І найважнейшае сцвярджэнне, што беларуская нацыянальная меншасць атрымлівае на Беласточчыне столькі сама, што і польская большасць, належыць да вельмі несправядлівых, няпраўдзівых, нават фальшывых. Усё роўна, якую галіну возьмем як прыклад: кнігі, газеты, радыё, тэлебачанне, падручнікі, навуку — пасля больш грунтоўнага іх даследавання дойдзем адназначна да вываду, што беларус і паляк на Беласточчыне не знаходзяцца ў зусім розных сітуацыях. Няма ніводнай галіны, у якой беларус быў бы ў лепшым становішчы. І так, беларус на Беласточчыне мае паўгадзіны радыёперадачы ў тыдзень тады, калі паляк мае сотні гадзін такіх перадач. Беларус на Беласточчыне не мае нават мінуты праграмы ў тэлебачанні, паляк мае іх дзесяткі гадзін у суткі. Беларус можа купіць адзін „Беларускі каляндар" у год, адну трэцюю кнігі беларускіх аўтараў з „Белавежы", паляк можа купіць сотні каляндароў і тысячы кніг польскіх аўтараў. Беларус можа купіць адзін беларускі тыднёвік „Ніву", паляк можа купляць сотні. Беларус можа ў школе вывучаць па-беларуску адзін прадмет, паляк вывучае па-польску дзесяткі прадметаў. Найбольшая памылка партыйных і палітычных дзеячоў Беласточчыны заключаецца ў тым, што гаворачы аб падзеле ваяводскіх сродкаў на рэгіёны, забываюць яны аб тым, што апрача сродкаў, якія прызначаюць на карысць палякаў на Беласточчыне беластоцкія ўлады, для культурных і духоўных патрэб гэтых палякаў прызначаюцца велізарныя сродкі і фінансы з боку цэнтральных улад і нават улад з іншых рэгіёнаў. Тым часам беларус практычна асуджаны толькі на дапамогу беластоцкіх улад.

Вось з гэтых прычын і не можа быць гутаркі аб тым, што беларус з Беласточчыны, ды і ўсяе Польшчы, раўнапраўны, і што іх магчымасці ў развіцці такія ж, як і ў палякаў. У сэнсе гэтых магчымасцяў мы, беларусы, карлікі ў параўнанні з польскім веліканам.

Не цяжка прадбачыць будучае. Калі будзе далей так, як ёсць, і калі мясцовыя і цэнтральныя ўлады не зразумеюць істоты справы, дык будзем сведкамі вельмі хуткага заняпаду нацыянальнага беларускага жыцця ў Польшчы. Баюся, зрэшты, што ўлады ўсё гэта разумеюць. І ведаюць, што такое роўнасць — не роўнасць.

Алесь Барскі

З ДРУКУ

ТАВАРЫСТВА САВЕЦКІХ ГРЭКАЎ

Гісторыя грэцкіх пасяленцаў на тэрыторыі нашай краіны налічвае тысячагоддзі. І сёння яны кампактна жывуць у Крыме і ў Данецкай вобласці, у Краснадарскім і Стаўрапольскім краях, на Каўказе і Сярэдняй Азіі. Агульны лік грэкаў у СССР перавышае 400 тысяч чалавек.

15-16 ліпеня іх прадстаўнікі — 150 удзельнікаў устаноўчай канферэнцыі Усесаюзнага таварыства савецкіх грэкаў (УТСГ) — сустрэліся ў Маскве. Народны дэпутат СССР Гаўрыіл Папоў выбраны старшынёй прэзідыума цэнтральнага савета УТСГ.

У першыя гады Савецкай улады, гаворыцца ў адкрытым пісьме, якое ўдзельнікі канферэнцыі накіравалі ў ЦК КПСС і Вярхоўны Савет СССР, жыццё савецкіх грэкаў дасягнула сапраўднага росквіту. Але затым, пачынаючы з 1938 года, усе дасягненні ленінскай нацыянальнай палітыкі былі ліквідаваны: рэпрэсіравана грэцкая інтэлігенцыя, закрыты грэцкія школы, тэхнікумы, выдавецтвы, газеты, тэатры. А ў 1949-м дзесяткі тысяч грэкаў былі дэпартаваны ў Сярэднюю Азію і Сібір. І хоць пасля XX з'езда КПСС прававое становішча рэпрэсіраваных грэкаў паступова стала паляпшацца, іх афіцыйная публічная рэабілітацыя не даведзена да канца да гэтай пары.

Глыбінныя спадзяванні савецкага грэцкага народа, падкрэсліваюць заснавальнікі УТСГ, немагчыма задаволіць без іх прававога абгрунтавання, без стварэння ў мясцінах гістарычных пасяленняў грэкаў структур, якія памаглі б каардынаваць намаганні па далейшаму сацыяльна-культурнаму развіццю народа.

(„Московские новости")

ТАВАРЫСТВА „БЕЛАРУСЫ СІБІРЫ"

Нядаўна адбыўся арганізацыйны сход Новасібірскага аддзялення культурнага таварыства „Беларусы Сібіры". Падобныя таварыствы ўжо створаны і дзейнічаюць у Маскве, Ленінградзе, Рызе, Таліне, Вільнюсе і іншых гарадах Савецкага Саюза. Настала чарга і Сібіры, бо тут, па самых сціплых падліках, жыве больш за 2200 тысяч беларусаў, і больш чым 10 тысяч жыве ў Новасібірску.

Асноўная мэта таварыства „Беларусы Сібіры" — духоўныя сувязі са сваёй гістарычнай радзімай, паглыбленае вывучэнне мовы, культуры, гісторыі Беларусі, садзейнічанне працэсам перабудовы сацыяльных адносін, наладжванне сувязяў з іншымі нацыянальнымі культурамі.

Бліжэйшыя планы таварыства — зрабіць навуковае даследаванне „Беларусы і Сібір", дзе прасочваліся б гістарычныя сувязі і лёсы; святкаваць памятныя ўгодкі беларускай культуры і гісторыі, садзейнічаць арганізацыі турыстычных паходаў па Беларусі. На арганізацыйным сходзе выбраны аргкамітэт, які займаецца зараз падрыхтоўкай праграмы і статута таварыства, вядзе падрыхтоўку да ўстаноўчага сходу.

(„Літаратура і Мастацтва", № 28 ад 14 ліпеня 1989 г.)

Што далей з беларускім рухам?

За апошнія гады многае змянілася ва ўсім свеце, і асабліва ў нашай краіне. Дэмакратызацыя грамадзянскага жыцця, яго абнаўленне мае дачыненне і да спраў нацыянальных меншасцяў. Новая рэчаіснасць патрабуе глыбокага і ўсебаковага аналізу хвалюючых нас пытанняў, ацэнкі дзейнасці арганізацый, якія працуюць у беларускім асяроддзі і прадстаўляюць яго інтарэсы. Калі гаварыць аб прадстаўніцтве, то не ведаю, ці сапраўды хтосьці ў нас па-сур'ёзнаму заступаецца за правы беларускай меншасці ў Польшчы?

Часта сустракаюся з поглядам, што беларускія справы прадстаўляюць ваяводскія інстанцыі палітычных партый, дзяржаўная адміністрацыя і грамадскія ўстановы. Але на практыцы няма каму клапаціцца пра беларускія справы, ставіць іх на партыйных, дзяржаўных і парламенцкіх форумах.

Крыўдна было б не ўспомніць БГКТ. У такой сітуацыі Беларускае таварыства ўзяло на сябе абавязак прадстаўніка беларускіх інтарэсаў. Але калі БГКТ выступала ў адрас улад з прапановамі ад імя ўсіх беларусаў, пражываючых у Польшчы, руплівыя чыноўнікі папракалі кіраўнікоў ГП, што таварыства не з'яўляецца беларускай партыяй, а толькі грамадска-культурнай арганізацыяй, і можа гаварыць толькі ад імя сваіх членаў, а не ад усёй беларускай грамадскасці. Уладам было б найвыгадней, калі б пра нашыя нацыянальныя справы не гаварылі наогул. Нават на афіцыйныя пісьмовыя выступленні перасталі адказваць, а на патрабаванні штатных працаўнікоў ГП даюць ухілістыя адказы, каб тыя адчапіліся.

Беларускае грамадска-культурнае таварыства за час сваёй дзейнасці перайшло эвалюцыю, удасканальвала метады і формы сваёй працы. Не заўсёды магло яно весці дзейнасць згодна з патрэбамі, але найчасцей згодна з магчымасцямі, якія стваралі ўлады, адказныя за нацыянальную палітыку ў краіне. На складшуюся сітуацыю ўплывалі таксама абыякавыя адносіны да нас, прадстаўнікоў Савецкай Беларусі.

Улічваючы дэмакратычныя перамены, якія адбываюцца ў краіне, трэба нам паклапаціцца пра сапраўднае беларускае прадстаўніцтва. Пакуль што трэба шукаць прыхільнікаў нашай справы сярод паслоў у Сейме, радных ваяводскай і гмінных рад нарадовых. Апошнія выбары ў парламент паказалі, што ніхто з намі не лічыўся і не жадаў нашых прадстаўнікоў. Самастойны ўдзел БГКТ у выбарах, хаця меў сімвалічнае значэнне, даказаў, што беларусы ў нашым ваяводстве з'яўляюцца трэцяй палітычнай сілай (пасля кааліцыі і апазіцыі) і іх роля будзе ўзрастаць. З гэтага ўрока трэба нам зрабіць адпаведныя вывады і падрыхтавацца да выбараў у рады нарадовыя і ў будучым, праз чатыры гады, у парламент.

БГКТ не прадстаўляе ўсёй беларускай грамадскасці ў Польшчы. Дзейнічаюць таксама беларускія студэнцкія арганізацыі. Прапаную, каб усе арганізацыі з удзелам усіх арыентацый і сіл, выступаючых у беларускім асяроддзі, арганізавалі **Кангрэс беларусаў у Польшчы** з мэтай акрэсліць напрамкі развіцця беларускага руху, каардынаваць дзейнасць беларускіх арганізацый, прадстаўляць патрэбы і імкненні беларускага насельніцтва.

Час бяжыць, адкладваць гэтага нельга!

Янка Зенюк

НАРЭШЦЕ!

Як гаворыцца, свет не без добрых людзей. Ды вось пасля доўгага і цярплівага чакання, нарэшце я атрымала той пачатак „Іліяды", які апублікаваў Браніслаў Тарашкевіч у віленскай газеце „Беларускі звон" № 7 ад 11 сакавіка 1922 года (!) і № 9 ад 25 сакавіка таго ж года, дзе вялікімі літарамі інфармавалася чытачоў

ІЛІЯДА Гомэра.

ПЕСЬНЯ І.

пераклаў Б. Тарашкевіч.

і далей ішоў тэкст перакладу:

Гнеў, о багіня, пяі Ахілеса Пелейвага сына
Згубны, што бед прычыніў ёй Ахейцам вялікіх ня мала,
Волатаў, храбрых душ у Аідава царства ніэрынуў
Многа, а самых жа іх на здабычу сабакам і птушкам.
Розным ён кінуў дзярлівым (усё дзеля Зэўсавай волі)
З тое пары, як у звадзе з сабой разышліся ў злосьці
Войска Атрыд валадар з Ахілесам да бога падобным.
Хто-ж гэта ды із багоў так давёў іх да звады гняўлівай?
Сын то Лятоны і Зэўса, — бо з гневу ён злога да князя
Пошасьць благую паслаў там устая на пагібель народаў
Дзеля таго, што Атрыд абязчэсціў жраца Аполёна
Хрыза, калі той прыбыў к караблём быстраходным ахейскім.
Выкупіць каб дачку, вязучы там нязьлічаны выкуп.

і г.д.

Паколькі ў двух нумарах успомненай газеты надрукавана аж 207 радкоў, то „Ніва" пераапублікаваць усяго матэрыялу не зможа і няма такой патрэбы. Я хачу аднак яшчэ раз (глядзі „Ніва" ад 25.XI.1984 г.) апісаць, чаму іменна гэтых 207 радкоў, пачатак „Іліяды", каштавалі мне столькі нерваў, пакуль яны да нас дайшлі (а якраз гэтых нумароў „Беларускага звону" ў Польшчы няма).

Як помню, ад 1948 года з Беларусі без аніякіх клопатаў я часценька атрымлівала самыя розныя кнігі — і па літаратуры, і па гісторыі ды іншых галін ведаў. Але так было да нейкага часу. Недзе ад пачатку 80-ых гадоў ужо ніякія нашы кнігі ці часопісы поштаю да беларускага адрасата не даходзілі. І наадварот, не атрымлівалі мы амаль нічога адтуль. Каб выслаць з Беларусі кнігі і часопісы для нас, трэба ім запоўніць немалую „анкету", аплаціць значную пошліну (часам вышэйшую, чым цана той ці іншай кнігі). Вядома, не кожны хоча гэтым займацца. Таму што, калі ставяць перашкоды, значыць, абмен кніжак камусьці не пажаданы. Значыць, нашто падстаўляць сябе пад удар. І паявіўся ў наш час нікому не зразумелы абсурд. Мы можам атрымліваць кнігі дасылоўна з усіх краін свету, але толькі не з Беларусі. А што з гэтага вынікае, вось прыклад. Другі том „Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі", што выйшаў у Мінску з друку ў 1985 годзе, я з вялікімі цяжкасцямі атрымала толькі ў 1987 г., а да таго, як выказаць мой жах, калі ў гэтым іменна другім томе, на старонцы 26, у артыкуле „Гамер" я прачытала, што Б. Тарашкевіч пераклаў толькі фрагменты „Іліяды" і першы раз апублікаваў іх толькі ў 1935 г. Хто аўтар такой лухты, мне невядома, бо ён не падпісаўся. Але чаму ж ён так напісаў, калі з многіх апублікаваных дакументаў вядома, што „усю „Іліяду" Б. Тарашкевіч пераклаў у 1928 годзе (глядзі вокладку кнігі „Rzecz o Bronisławie Taraszkiewiczu", 1977), калі сам Б. Тарашкевіч яшчэ ў 1936 годзе ў аўтабіяграфіі сваёй рукой напісаў па-руску: „Полный перевод гексаметром с греческого на белорусский язык „Илиады" Гомера принят Белгосиздатом к печатанию" (глядзі „Sprawy białoruskie w II Rzeczypospolitej, 1984).

Не верачы сваім вачам, яшчэ раз вяртаюся да старонкі 26 другога тома Энцыклапедыі. Аўтар называе пяцёх даследчыкаў „Іліяды". А чаму няма ў іх ліку прозвішча Арсенія Ліса, які прысвяціў перакладзенай Б. Тарашкевічам „Іліядзе" шэраг ладных старонак (140-141, 158-163) у сваёй кніжцы „Браніслаў Тарашкевіч" (выйшла ў свет у 1966), у якой таксама доказна сказана, што працу над перакладам „Іліяды" пачаў Тарашкевіч у 20-ыя гады.

Дык чаму? Чаму ў 1985 годзе яшчэ пішуць няпраўду? Чаму так дзеецца? Гэта ж не што іншае, як пагарджанне літаратурнай працай Тарашкевіча і ўсёй беларускай культурай!

І хоць я атрымала другі том з вялікім спазненнем, то адразу напісала ліст-абвяржэнне ў „ЛіМ" з просьбай надрукаваць яго. Але дзе ж там! Толькі перадалі кімсьці мне вусны адказ, што ў пятым томе (ён паявіўся ў 1987 годзе) будзе біяграфія Тарашкевіча, і там ужо не дапусцяць да такіх памылак. Але што намуцілі вады — ані слова.

Вось цяпер той, хто прачытае „Ніву", будзе ведаць, што пачаў Тарашкевіч публікаваць свой пераклад „Іліяды" ужо ў 1922 годзе. І будзе ведаць, што тое, што апублікавана „Беларускай савецкай энцыклапедыяй", том III, 1971 год, старонка 327 і „Энцыклапедыяй літаратуры і мастацтва Беларусі", том II, 1985 год, старонка 26 — гэта мана.

Напрошваецца пытанне: каму яна была патрэбна? Можа тым, хто баяўся публікаваць пачатак „Іліяды", бо „змянілася" арфаграфія беларускай мовы? Тады пісалі „Гомэр", а сёння пішуць „Гамер" і так далей. Дык значыць — зноў палітыка?! А мы жывем у такім напружаным гістарычным часе, калі і без акуляраў вельмі добра відаць, што палітыка сёння адна, а заўтра можа быць зусім іншая. А культура? Яна ў нас адна і гэтай адной трэба служыць і пра яе не забываць.

Аляксандра Бергман

РАДЗІМЕ

Хаця кругом
замкнута агароджа,
Хаця кругом
іржавыя драты, —

Усё ж пачуцця
ніхто замкнуць не зможа,
калі прыснішся
марай светлай — Ты!

Я для цябе
на цэлым белым свеце
усе пачуцці
навекі
зберагу,

І на усёй
вялікае
Планеце
Цябе, Адзіную,
забыцца
не змагу!..

Алёна Шарэпа-Лапіцкая, Мінск

МАРА

Цябе хацеў бы я абняць
Рукамі шчырымі сваімі,
З усіх імён цябе назваць
Я не магу звычайным імем.
Бальзам ты, што загоіць боль,
І сонца, што ірдзее ў небе,
Ты радасць, шчасце, горыч,
соль,
На каравай порсткім хлеба.
Ка мне з'яўляешся ты ў сне,
Мне наяву няма спакою,
Што нават з выраю гусей
Вітаю ў думках я з табою.
О, колькі праплыло назад
Тых запаветных поўных маяў
З надзеяй стрэнуць твой пагляд!
А ён дзесь між людзей блукае.
Гарыць агонь у маім акне,
Надзею лашчу ў промнях
свету...
Паэзія! Прыдзі ка мне,
Сагрэй душу радком санета.

Мікола Грышан, Раготна

ДЗІКІЯ ЯБЛЫНІ

Дзікіх яблынь
Сівыя, калючыя скроні...
Мы да восені ў іх,
Як у калысцы раслі.
Вецер горкі
Праз тонкія голлі-далоні,
Як між пальцаў пясок,
Параскідвае нас
Па зямлі.
Зверху, сохлым лістом
Упадзе на нас восень.
Захавае, прыкрые
І ўсё ж,
Мы пачуем,
Як травы халодныя косіць
Шэры дождж.
Шэры дождж,
Шэры дождж...

Генадзь Альшэўскі, Брэст

ШУКАЕМ КАРЭННЯЎ

Цяжкія эканамічныя абставіны, галеча і перанасяленне вёскі ў мінулым, дзве сусветныя войны прымусілі многіх беларусаў эмігрыраваць у розныя краіны свету, шукаць лепшай долі на чужыне. Шмат з іх апынулася ў Бразіліі.

Час няспынна ішоў, мяняліся пакаленні, аслабляліся кантакты з гістарычнай радзімай, парываліся сувязі з роднымі на бацькаўшчыне. Аднак не ўсе поўнасцю асіміляваліся і забылі пра свае карэнні. Я беларус, які нарадзіўся ў Бразіліі. Чытаю „Ніву" і, дзякуючы таму, даведаўся, што ў Беластоку жывуць Трахімчукі, якія аказаліся маімі сваякамі. У ліпені наведаў я Беласток, гасціваў у сям'і. Калі я збіраўся ехаць у Польшчу, мае сябры, беларусы з Бразіліі, прасілі дапамагчы ім знайсці сваякоў. Веру, што так, як і мне, маім сябрам дапаможа „Ніва" і я чытачы.

Шукаем вестак аб наступных асобах і іх сем'ях:

— Она Рыбачыёнкайтэ, дачка Юргіё, народжаная 12 мая 191[illegible] або 1909 г. у Троках на Літве,

— Рыгор Красоўскі, сын Макара і Магдалены, народжаны 3[illegible] кастрычніка 1906 г. у Красаве[illegible] гміна Хойна, павет Пінск (не жыве).

Інфармацыі просім дасылаць на адрас: Al. Princesa Isabel, 143[illegible] — Apto 3, 80 430 Curitiba, PR Brasil.

Сілена Шмідзюк чакае вестак аб сям'і Аляксандра Шмідзюка, сына Піліпа і Тэклі Шкурко, народжанага 13 лістапада 1909 года ў Макараве, гміна Высокае Літоўскае. Яе адрас: Silene Smidziuk Favorito, Rua David Abrã[illegible] 382, 80 430 Curitiba, PR, Brasil.

Я і мае сябры будзем вельмі ўдзячны за ўсялякія інфармацыі.

Жоржы Трахімчук

КРОНІКА

29.06. — 2.07.1989 г. У Казімежы над Віслай праходзіў агульнапольскі агляд фальклорных калектываў. У аглядзе, па-за конкурсам, прымаў удзел беларускі калектыў „Каліна" з Дашоў. Нашыя самадзейніцы пад кіраўніцтвам Валянціны Міцэвіч падрыхтавалі фальклорную пастаноўку „Каравай" паводле вясельнага абраду сваёй вёскі. Выступленне дашоўскіх жанчын было прынята гледачамі з вялікім зацікаўленнем. Пастаноўку „Каравай" пабачылі таксама жыхары суседняй мясцовасці Вамвальніца.

27.07.1989 г. Нашу рэдакцыю наведала Пэтра Рапен, нямецкая журналістка з часопіса „Дэмакрат" з Растока (ГДР). Госця цікавілася жыццём беларусаў у Польшчы, дзейнасцю БГКТ і [illegible] нашай рэдакцыі. (г)

НЕМАН

ня мучыўся ён
не пакутаваў
толькі з часам
аскуднеў
сівабароды лекар
заморскі
яму палка[illegible]
пролкавае спрадвечнае
вечнае адметна [illegible]
[illegible] слова вярні —
акры[illegible]

[illegible], Мінск

БЕЛАРУСІКІ

Tielegin D.J., K woprosu o kulturno-tieritorialnom czlenienii i pieriodizacji nieoliticzeskich pamiatnikow Ukrainy i Biełorussii. *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Scena Archeologiczna* 1972, nr 19; s. 5—13, rys. Sum.

Tobiasz Julian, Niszczyli, paraliżowali, blokowali, zdobywali... Partyzanci w operacji „Bagration" (na Białorusi). *Za Wolność i Lud* 1987, nr 26, s. 1—4, il.

Toczewski Andrzej, Działania 2 Armii Wojska Polskiego w składzie 1 Frontu Białoruskiego. *Rocznik Lubuski* R. 12: 1983, s. 251—279, tab. mapa.

Toczewski Andrzej, Zdobycie przez wojska 1 Frontu Białoruskiego przyczółków odrzańskich w 1945 r. *Rocznik Lubuski* R. 13: 1984, s. 231—258.

Tolstoj W.S., Współpraca kulturalna Białorusi z Polską (1945—1965) Tł. Z *Dziejów Stosunków Polsko-Radzieckich* t. 3: 1968, s. 243—261.

Tomaszewski Jerzy, Robotnicy Białorusini w latach 1919—1939 w Polsce. *Acta Baltico-Slavica* t. 5: 1967, s. 93—116, tab. Sum.

Tomaszewski Jerzy, Landau Z., Społeczeństwo Drugiej Rzeczypospolitej (uwagi polemiczne). *Przegląd Historyczny* 1970, nr 2.

Tomaszewski Jerzy, Biełaruskaja Sawieckaja Encykłapiedyja. *Przegląd Historyczny* 1971, nr 2.

Tomaszewski Jerzy, Wieś białoruska w granicach II Rzeczypospolitej. *Przegląd Historyczny* 1972, nr 2.

Tomaszewski Jerzy, Rożdienije Bielorusskoj Sowietskoj Respubliki. *Kwartalnik Historyczny* 1976, nr 4.

Tomaszewski Jerzy, Konsekwencje wielonarodowościowej struktury ludności Polski 1918—1939 dla procesów integracyjnych społeczeństwa w Polsce XIX i XX w.w. Wrocław 1976.

Tomaszewski Jerzy, Sąsiad mało znany. (Białoruś). *Polityka* 1977, nr 28, s. 11.

Tomaszewski Jerzy, We wspólnym domu. (Białorusini). *Polityka* 1981, nr 49, s. 3, il.

Tomaszewski Jerzy, (Polemika do rozdziału Jana Borkowskiego poświęconego mniejszościom narodowym w Polsce międzywojennej. (w:) Historia Polski, Cz. 3, T. 4). *Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego w Polsce* 1981, nr 1, s. 96—98.

Tomaszewski Jerzy, Lepsi i gorsi Słowianie. (Białoruska mniejszość narodowa). *Polityka* 1982, nr 36, s. 12, il.

Tomaszewski Jerzy, Mity i fakty. (Kresy wschodnie). Rozm. przepr. Piotr Łuczka. *Nurt* 1984, nr 5, s. 8—11.

Tomaszewski Jerzy, Kłopoty z mniejszościami. Cz. 2. *Polityka* 1985, nr 23, s. 14; Polem. Janowicz Sokrat, *Polityka* 1985, nr 23, s. 14.

Tomaszewski Jerzy, Byelorussians in the eyes of the Poles, 1918—1939 Tł. z pol. Phillip G. Smith. *Acta Poloniae Historica* 1985, t. 51, s. 101—122.

Tomaszewski Jerzy, Ojczyzna nie tylko Polaków. Mniejszości narodowe w Polsce w latach 1918—1939. Warszawa 1985. Rec. Nowakowski Jerzy Marek, *Tygodnik Polski* 1986, nr 37, s. 10.

Tomaszewski Jerzy, Rzeczpospolita wielu narodów. Warszawa 1985. Stankiewicz Jerzy, *Ład* 1986, nr 9, s. 9; Władyka Wiesław, *Polityka* 1986, nr 9, s. 13; Borkowicz Jacek, *Tygodnik Powszechny* 1987, nr 1, s. 3; Karp Marek J., *Więź* 1986, nr 5/6, s. 203—212.

Topolska Maria Barbara, Związki handlowe Białorusi Wschodniej z Rygą w końcu XVII i na początku XVIII wieku. *Rocznik Dziejów Społecznych i Gospodarczych* t. 29: 1968, s. 9—31, tab. Res.

P.C.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Царква ў Каралёвым Мосце. Малюнак У. Петрука.

Мікола Іваноў

ДА ГІСТОРЫІ СТАЛІНІЗМУ НА БЕЛАРУСІ

— 4 —

І.3. — Ленінская нацыянальная палітыка

Панящце ленінская нацыянальная палітыка пачало ўжывацца на пачатку 20-х гадоў. Гэты новы паслярэвалюцыйны тэрмін быў патрэбны для акрэслення комплексу мерапрыемстваў Савецкай улады па наладжванню якасна новых узаемаадносін паміж народамі і народнасцямі былой Расійскай імперыі. Падобнае акрэсленне дзяржаўнай нацыянальнай палітыкі невыпадкова было звязана з імем У. І. Леніна. Ленін з'яўляўся не толькі галоўным тэарэтыкам партыі ў галіне нацыянальнай палітыкі, але і ініцыятарам найважнейшых пачынанняў савецкай дзяржавы ў гэтай вобласці.

Тэрмін гэты даволі хутка і грунтоўна ўвайшоў у савецкі палітычны слоўнік, і сёння мала хто звяртае ўвагу на яго паходжанне, задумваецца над ягонай істотай. Фармаванне яго, аднак, адбывалася ў даволі драматычных акалічнасцях. Пасля перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі і падчас грамадзянскай вайны Ленін з'яўляўся практычна адзіным з лідэраў камуністычнай партыі, хто да канца разумеў сапраўднае значэнне нацыянальнага пытання для лёсаў рэвалюцыі.

Пануючым у партыі дагматычна - інтэрнацыяналістычным поглядам Ленін супрацьставіў сваю тэорыю аб першачарговым задавальненні інтарэсаў нацыянальных меншасцяў. Ён ахвяраваў усю сваю надзвычайную энергію палітычнага дзеяча, увесь свой аўтарытэт, справе сапраўднага нацыянальнага самавызначэння народаў былой Расійскай імперыі ў рамках савецкай федэрацыйнай сістэмы. Л. Троцкі, Л. Каменеў, Г. Зіноўеў, М. Бухарын, Ф. Дзяржынскі, С. Арджанікідзе і інш. — вось далёка няпоўны спіс членаў найвышэйшага кіраўніцтва партыі, супраціўленне якіх Леніну ўдалося пераадолець пры распрацоўцы палажэнняў новага курсу нацыянальнай палітыкі. Планы Леніна ў галіне нацыянальных адносін былі нагэтулькі неардынарнымі, што нават такі смелы партыйны тэарэтык, як Леў Троцкі, не згадзіўся ў 1922 годзе прыняць ленінскую прапанову выступіць на чарговым XI з'ездзе партыі ў якасці галоўнага праведніка і прапагандыста гэтых ідэй. У сувязі з хваробай сам Ленін не мог прыняць удзел у з'ездзе і прапанаваў Троцкаму заключыць ціхае пагадненне з мэтай умацавання пазіцый апошняга ў якасці другога ў партыйнай іерархіі лідэра партыі. Перакананні Троцкага з'явіліся, аднак, мацнейшымі ад кан'юнктурных меркаванняў і ён адмовіўся ад унікальнай магчымасці з дапамогай Леніна моцна папсаваць аўтарытэт тагачаснага Народнага Камісара па справах нацыянальнасцяў І. Сталіна, свайго галоўнага канкурэнта ў барацьбе за ленінскую спадчыну.

Палітычны рэалізм Леніна, які не ў стане былі зразумець большасць партыйных кіраўнікоў вышэйшага рангу, выражаўся ў аб'яднанні двух на першы погляд абсалютна спрэчных паміж сабой з'яўленняў. З аднаго боку, ленінская нацыянальная палітыка прадугледжвала

БЕЛАСТАЧЧАНКІ Ў МІНСКУ

(Працяг са стар. 1)

абодвух устаноў супольна прабавалі вырашыць справу дапамогі беластоцкім калектывам у забеспячэнні нацыянальнымі ўборамі, таварыства „Радзіма" запрапанавала беластаччанам цікавую ідэю, якая ў нядоўгім часе ператварылася ў канкрэтную дапамогу Беларусі беластоцкім суродзічам. Любе Гаўрылюк і Клаўдзіі Прыходскай было запрапанавана паехаць у Мінск па запрашэнню таварыства „Радзіма" на курс машыннай вышыўкі.

Люба і Клаўдзія трапілі на мінскі камбінат народнага мастацтва, дзе паўпрамысловым спосабам ствараюцца нацыянальныя касцюмы для шматлікіх беларускіх мастацкіх калектываў і тэатраў. Жанчыны былі скіраваны на практыку ў цэх машыннай вышыўкі на працягу месяца вучыліся вышываць на даволі складаных машынах двума рознымі спосабамі — пазналі тамбурную вышыўку і прыкрэп. Нялёгка давалася рукадзельніцам, прывыкшым да іголкі ці кросен, машынная вышыўка. Але карысць машын была відавочнай — вышываць машынай можна было ў некалькі разоў хутчэй. Праца пры машыне патрабавала ад іх шмат цярплівасці, зацятасці, старання. Вельмі ўдзячны Люба і Клаўдзя сваім мінскім настаўнікам — майстру Ігару Сідзякіну (спецыяліст па прыкрэпе) і вопытнай вышывальніцы Ларысе Гольдберг, якая вучыла іх паслугоўвацца тамбурнай тэхнікай, знаёміла з новымі, больш практычнымі спосабамі пераносу ўзораў на тканіну.

Хутка Люба і Клаўдзія пазналі таямніцы гэтых машын, пачалі набываць практыку, і пацяклі з-пад іх рук багатыя беларускія арнаменты, хвалі народнага ўзору з лісця і кветак. Дзякуючы сваім мяккім, вельмі таварыскім характарам, абедзве жанчыны вельмі хутка сталі любімцамі ў цэху. З імі пасябравалі ўсе, пачалі запрашаць іх да сябе ў госці, у перапынках ад працы вяліся цікавыя размовы аб жыцці, аб звычаях. Здарылася неяк, што Люба ў час вышывання ціхенька заспявала беларускую песню са свайго багатага рэпертуару. З таго моманту ёй ужо не раз даводзілася ў час працы падмяняць радыё — усім хацелася слухаць, як яна спявае. Спадабалася мінчанам наша энергічная, жартаўлівая Любушка, вакол якой заўсёды было весела. Не менш мілай аказалася і Клаўдзія, хоць трошкі больш спакойная, але таксама вельмі сяброўская.

Не агледзеліся, як праляцеў мінскі месяц. Ад імя таварыства „Радзіма" беластачанкамі апекаваўся Кастусь Шэлястовіч. Дзякуючы яму, Люба і Клаўдзія пабывалі ў мінскіх музеях, тэатрах, ездзілі на экскурсіі за горад. На заканчэнне сваёй пабыўкі ў Мінску жанчыны былі запрошаны рабочымі і кіраўніцтвам камбіната на экскурсію якая закончылася вельмі сімпатычным пікнікам над возерам. Гасціннасці і сардэчнасці гаспадароў не было канца, а Клаў-

„ЛЯВОНЫ" Ў ВАРШАВЕ

Хлопцы з беларускага Воранава (што, як кажуць, Вільня каля его недалёка), адзінаццаць дасканалых вакалістаў-музыкантаў, названых „Лявонамі", наведалі Польшчу і 21 чэрвеня г.г. гасцявалі ў Варшаве. Прыехалі, каб задзівіць тутэйшую калонію беларусаў сваім майстэрствам, прыгажосцю роднай культуры, мовы ды разбудзіць патрыятычныя пачуцці.

Багаты рэпертуар „Лявонаў" ад першага да апошняга моманту быў прыняты з захапленнем. Было ў ім усяго пакрысе. І парывістыя полькі, і кадрылі воранаўскага рэгіёна, і жартаўлівыя прыпеўкі ды песні агульнанароднага характару. Мне асабіста найбольш спадабаліся лірычныя песні, выкананыя з акампанементам народных інструментаў, асабліва дудак.

Адкуль узяліся тыя слаўныя ўжо сёння „Лявоны" ў Воранаве? Аб гэтым мы даведаліся ў час сустрэчы калектыву з кіраўніцтвам варшаўскага аддзела Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Там мы і даведаліся, што „Лявоны" склікнуліся ў 1981 годзе. Ад таго часу шныраць па вёсках свайго рэгіёна, шукаючы скарбаў народнай творчасці. Усё здабытае старанна апрацоўваюць м. інш. пры дапамозе гродзенскага кампазітара Аляксандра Шыдлоўскага. „Лявоны" ўжо пабывалі ў Заходнім Берліне, тройчы ў Польшчы і перамаралі Савецкі Саюз. Нездарма з'яўляюцца лаўрэатамі Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці, а ў 1985 г. прысвоена ім званне народнага ансамбля.

Трымайце так далей, браточкі „Лявоны", ды памятайце, што вашыя землякі ў суседняй Польшчы будуць чакаць наступнай сустрэчы з Вамі.

Янка Жамойцін

наданне ўсім без выключэння нацыянальным меншасцям шырокай аўтаноміі і дапамогі ад цэнтральных улад у галіне нацыянальнага развіцця. З другога боку, гэтая аўтаномія павінна была ажыццяўляцца пад кіраўніцтвам строга цэнтралізаванай і дысцыплінаванай партыі. Абодва гэтыя з'яўленні павінны былі суіснаваць у рамках адзінай і аднастайнай дзяржаўнай палітыкі. На думку Леніна, своеасаблівай гарантыяй непарушнасці прынцыпу савецкага федэралізму, забеспячэннем ад усялякіх нечаканых сепаратыстычных тэндэнцый павінен быў стаць партыйны дэмакратычны цэнтралізм. Знамянальна, што ў ніводнай з нацыянальных савецкіх рэспублік не дазволена было стварыць нацыянальную кампартыю, намінальна роўную ў правах з РКП(б) і маючую сваё асобнае, незалежнае прадстаўніцтва ў Камінтэрне. Рэспубліканскія партыйныя арганізацыі і так званыя нацыянальныя секцыі РКП(б), створаныя ў гады грамадзянскай вайны, былі, як вядома, арганізацыямі падлеглымі. Выразна адназначна выказаўся на гэтую тэму VIII з'езд партыі (1919 г.). У рэзалюцыі гэтага з'езда па нацыянальнаму пытанню пісалася: „Незалежнае існаванне савецкіх сацыялістычных рэспублік не сведчыць, што РКП(б) павінна быць створана ў якасці федэрацыі незалежных камуністычных партый. Неабходна існаванне адзінай цэнтралізаванай камуністычнай партыі на чале з адзіным ЦК... Усе партыйныя рашэнні і рашэнні кіраўнічых органаў партыі з'яўляюцца абавязковымі для ўсіх частак партыі, незалежна ад іх нацыянальнага складу".[1]

Ленінская нацыянальная палітыка мела яшчэ адзін знамянальны аспект. Краіна пасля заканчэння грамадзянскай вайны жыла, як вядома, ва ўмовах дыктатуры пралетарыяту, якая прадугледжвала ўжыванне перманентных рэпрэсій у адносінах да сапраўдных і нават патэнцыяльных ворагаў Савецкай улады. Выключэнне, аднак, рабілася для шматлікіх прадстаўнікоў нацыянальнай, а нават нацыяналістычнай апазіцыі. Факт гэты можа сведчыць аб больш ліберальным характары палітыкі партыі ў нацыянальных раёнах у параўнанні з цэнтрам. Ленін добра разумеў пільную неабходнасць выключыць магчымасць наступнага варыянта канфрантацыі: рускі камуністычны цэнтр супраць некамуністычных варожых і недаверлівых ускраін. Для канчатковага поспеху рэвалюцыі патрэбна была не руская камуністычная дамінацыя, а спраўная актыўная і гарманічная суполка нацыянальных камунізмаў з камуністычным цэнтрам. Нават з часовай перавагай у гэтым кангламераце інтарэсаў ускраін. Ленін у сувязі з гэтым пры кожнай нагодзе падкрэсліваў першачарговасць задач нацыянальнага адраджэння раней прыгнечаных нацый.

Можна меркаваць, што гэты і іншыя парадоксы савецкай нацыянальнай палітыкі тлумачацца аб'ектыўным улікам балансу палітычных сіл у нацыянальных раёнах, які толькі ў некаторых выпадках быў на карысць бальшавікоў. Па Леніну, саветызацыі нярускіх народаў можна было дасягнуць толькі шляхам кампрамісаў з лідэрамі нацыянальных рухаў і вядучымі прадстаўнікамі інтэлектуальнай эліты гэтых народаў.

Адпаведную ролю ў фарміраванні падобных поглядаў Леніна адыграла яго захапленне швейцарскай кантанальнай сістэмай нацыянальнай аўтаноміі. З 18 гадоў свайго эміграцкага жыцця амаль 14 Ленін пражыў у Швейцарыі. Мабыць таму ён лічыў швейцарскі варыянт вырашэння нацыянальнага пытання

(Працяг на стар. 11)

дзія і Люба расчуліліся да слёз. „Так прымаць могуць толькі беларусы, — успамінае цяпер Люба, — гэтак усё было шчыра, ад душы..." Беластачанкі атрымалі ад сваіх новых сябровак шмат падарункаў — хто ўласную вышыўку, хто кніжку аб краіне блакітных азёр, хто зробленую ў майстэрні ружу (зусім як жывую), а ад камбіната — па лялькы ў беларускім нацыянальным адзенні.

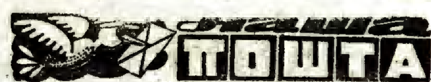
Клаўдзія Прыходская разлажыла на тапчане сваю вышыўку і падарункі, прывезеныя з Мінска.

Таварыства „Радзіма" запрасіла беластачанак на развітальны абед. І прыемна было арганізатарам курсу пачуць ад прадстаўнікоў камбіната, што беластачанкі аказаліся на дзіва здольнымі вучаніцамі, што зерне навукі на камбінаце ўпала на вельмі плённую глебу, на якой можа расцвітаць народная творчасць у беластоцкіх умовах новымі, багатымі колерамі.

Пабыўка ў Мінску назаўсёды застанецца ў памяці ўдзячных жанчын. А тое, чаму яны навучыліся там, вельмі ж спатрэбіцца ўсяму нашаму грамадскаму руху. Тым больш, што таварыства „Радзіма" сур'ёзна занялося арганізаваннем для нашага Таварыства хоць адной вышывальнай машыны. Тады беластачане значна хутчэй і спрытней змогуць апранаць свае калектывы ў беларускае адзенне, а камітэт пабудовы музея ў Гайнаўцы марыць аб моманце, калі зможа прапанаваць сваім наведвальнікам на памяць аб пабыўцы ў музеі сапраўдны беларускі ручнік ці хоць бы маленечкую сурвэтачку з беларускім арнаментам. Усё гэта будзе магчыма, як толькі пявіцца на Беласточчыне вышывальная машына. А майстрых, добрых і здольных, мы ўжо маем.

Яніна Чэрнякевіч

Фота аўтара

ПАВАЖАНАЯ РЭДКАЛЕГІЯ!

У дзесятым нумары Вашага тыднёвіка ад пятага сакавіка 1989 г. я прачытаў артыкул Я. Зенюка пад загалоўкам „Беларускае школьніцтва ў міжваеннай Польшчы", у якім расказваецца аб будаўніцтве беларускіх школ у былой Заходняй Беларусі, у прыватнасці, упамінаецца закон Грабскага. Я папрасіў бы Вас больш падрабязна растлумачыць сутнасць гэтага закона. Адначасова мяне цікавіць змест раздзела Канстытуцыі Рэчыпаспалітай з 1921 года, дзе гаворыцца аб правах нацыянальных меншасцей. Справа ў тым, што я рыхтую артыкул аб развіцці народнай адукацыі на тэрыторыі Заходняй Беларусі (1921-1939 гады).

І яшчэ адно пытанне. У спісках былых вучняў Клецкай беларускай гімназіі значыцца прозвішча Тані Лукашык родам з Беластока. Яе памятаюць былыя вучні Клецкай беларускай гімназіі. Таня Лукашык была ў камуністычным падполлі гімназіі. Ёсць некаторыя звесткі, што Таня Лукашык працавала пасля вайны ў Беластоцкім ваяводскім камітэце ПАРП.

Вучыўся ў Клецкай беларускай гімназіі і Ляшко з-пад Беластока. Пасля ліквідацыі Клецкай гімназіі Ляшко перайшоў граніцу з СССР, але там быў арыштаваны. У час вайны Ляшко стаў салдатам Войска Польскага, удзельнічаў у баях супраць гітлераўцаў, а зараз Ляшко ў чыне генерала.

Справа ў тым, што я рыхтую нарыс аб Клецкай беларускай гімназіі і працую пад дэвізам: „Нішто не забыта, ніхто не забыты". Я вельмі прасіў бы Вас, калі ёсць такая магчымасць, дапамагчы мне высветліць вось гэтыя пытанні.

Васіль Сокал,
225380 Брэсцкая вобласць
Ляхавіцкі раён,
п/а Зубялевічы

Ад рэдакцыі: Просім нашых чытачоў дапамагчы сябру Васілю Сокалу знайсці адказы на пытанні, якія ставіць у лісце.

ПАВАЖАНАЯ РЭДАКЦЫЯ ТЫДНЁВІКА „НІВА"!

З моманту наступлення ў свабодны продаж Вашай газеты з'яўляюся пастаянным яе чытачом. Я вырашыла звярнуцца да Вас з просьбаю ад імя адміністрацыі сярэдняй школы № 103 г. Мінска пасадзейнічаць нам у пошуках школы ў г. Беластоку, якая зможа прыняць групу вучняў у колькасці 25—30 чалавек і выслаць запрашэнне для паездкі ў Беласток і адтуль у Варшаву (на асенніх канікулах прыкладна 5—10 лістапада 1989 г.) для ўзаемнага турыстычнага абмену. У сваю чаргу наша школа зможа прыняць групу вучняў з Беластока.

Пераканаўча прашу не адказаць у маёй просьбе і калі ў Вас няма магчымасці даць адрас

(Працяг на стар. 7)

ЮЛЬЯНА ВІТАН-ДУБЯЙКОЎСКАЯ
СМЕРЦЬ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

— 10 —

— Гэты апошні сон хворага можа працягнуцца з гадзіну; добра, што наш хворы гэтак спакойна адыходзіць у вечнасць, — сказаў ён.

— Дык я магу запаліць грамніцу?

— А пані яе мае?

— Я прывезла з Вільні.

— Жанчыны ў гэтакіх выпадках узрушаючыя, і гэтага пані не забылася.

Я запаліла грамніцу, паставіла на столік ля Івана і выключыла святло. Святло грамніцы асабліва выдзяляла гэты збялелы твар, на якім была лёгкая ўсмешка, якая мне казала: „Ты добрая!"

Я сядзела і адмаўляла за яго малітвы. Але вось яго дыханне пачало сціхаць, яно рабілася ўсё слабей, я ўзяла грамніцу і трымала яе сярод яго далоні. Калыхаючыся, святло асвятліла ўжо спакойны твар. Яшчэ адзін уздых і ягоная светлая душа адышла ў радасць вечную. Згодна са звычаем я паклала яму рукі на вочы, але яны і так не плюшчыліся.

„Якую прыгожую смерць Бог яму дараваў", — падумала я і ціха малілася. Але вось і доктар увайшоў, я хутка запаліла святло.

— Ён ужо адыйшоў ад нас, — сказала я.

— Ён меў лёгкі канец, — адказаў доктар, — гэтак спакойна рэдка хто засынае на векі. Складаю пані і беларускаму грамадству мае шчырыя спачуванні. беларусы ў ім патрацілі аднаго са сваіх найлепшых сыноў.

Я падзякавала і заплакала, але хутка ўстрымала слёзы. Далей доктар казаў, што ўначы прыедуць з карэткай, каб адвесці ў капліцу на могільніку.

— Добра, я буду чакаць, — адказала я.

Прышла сястра. Я дастала з валізкі ўсю патрэбную вопратку.

— Можа пані будзе балюча, то я паклічу другую сястру ў помач?

— Не трэба, я ў часе вайны працавала добраахвотніцай у вайсковым шпіталі, мяне мёртвае цела не палохае.

І вось наш дарагі нябожчык ужо ў сваёй святочнай вопратцы ляжаў на ложку. Сястра прынесла крыж і свечы, я ўзяла кветкі ад Лялі і ў галавах на століку ўсё паставіла. Сястра выйшла, я ізноў выключыла святло і засталася пры свечках.

Што я тады ў гэтыя часіны сам-насам з маім дарагім нябожчыкам перажывала, цяжка сказаць, ведаю толькі, што я малілася і час ад часу цалавала ягоныя халодныя рукі і паўтарала ўсе мілыя словы, што казала пры жыцці. І гэтыя гадзіны прайшлі. А трэцяй уначы ўвайшоў доктар і з ім двое мужчынаў з насілкамі, яны мелі на нагах мяккія войлачныя туфлі, каб ніхто з хворых не чуў, што зноў аднаго з іх аднеслі на вечны супакой.

— Пані можа да раніцы застацца ў санаторыі, сястра для пані ўжо падрыхтавала пасцель.

— Не, дзякую, пане доктар, я хачу разам з ім адбыць ягонае апошняе падарожжа.

— Ці пані не будзе баяцца ў гэткую цёмную ноч?

— Не, пане доктар.

Цішком мы пасоўваліся праз калідор. На дварэ мяне ахапіў холад. Там цела паклалі ў часовую дамавіну і ўсунулі ў закрытую цёмную карэтку, дзе была яшчэ вузенькая лаўка, на якой села я. Рамізнік і ягоныя памочнікі селі на козлы і ціха выехала наша карэтка. На шашы коні пабеглі барджэй і гэтак мы ехалі ў Закапанае. Гэта было маё першае і апошняе падарожжа з Іванам і, седзячы насупраць яго, я думала: „Вось мне лёс падрыхтаваў гэткае вясельнае падарожжа". Але нядоўга трывала яно, мы ўехалі на могільнік, я пачакала, пакуль цела паставілі ў капліцу.

„Добра, што Ляля прынесла мне вечарам запасны ключ ад уваходных дзвярэй. Нікога будзіць не трэба", — падумала я.

Усё было ахутана ў туман, і мне здавалася, што ўсе душы могільніка выйшлі на спатканне новай душы, якая далучылася да іх. Дамоў я ішла як у сне. Але вось хуткія воды Дунайца прабудзілі мяне да рэчаіснасці, яны весела гаманілі, казалі аб тым, што ўсё цячэ, усё праходзіць: і радасць, і сум, і жыццё.

Калі я ціха ўвайшла ў наш пакой, Ляля ўсхапілася:

— Лялінька, ён ужо тут, блізка ад нас!

Раніцай да нас з'явіўся пан Міхайла, ён ужо ўчора чуў ад нашай гаспадыні аб нашым горы і выказаў нам свае спачуванні. Ён нам шмат дапамагаў, як і іншыя знаёмыя. Трэба было і тэлеграмы выслаць, і дамавіну купіць, і хаўтуры наладзіць.

(Заканчэнне будзе)

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

СПОВЕДЗЬ КОСЦІ

Шкада мне маладых гадоў. Праўду нехта сказаў, што маладосць — гэта буйнасць, а буйнасць — дурнасць. Так яно і ёсць.

У арміі пазнаёміўся я з дзяўчынай. Прыгожая была, бландзінка. Усе салдаты за ёю шалелі, а яна кахала мяне. Усё пытала, калі будзе наш шлюб. Я гаварыў, што адразу, як выйду з арміі. Жаніцца я не думаў з ёю, таму што лічыў сябе замаладым. Калі меў выходзіць з арміі, сказаў ёй аб гэтым. Марлена вельмі плакала. Я сказаў „прабач" і, пацалаваўшы, адыйшоў.

У бацькоў было мала зямлі, і я пайшоў працаваць. Быў вартаўніком на чыгунцы ў Ольштынскім ваяводстве. Жылі мы ў двухпавярховым будынку. Аднойчы на нас напалі банды. Нашага каменданта забілі, а нас моцна пабілі. Не хацеў я рызыкаваць і перанёсся бліжэй да дому. Дзяўчат меў шмат, і ўсе добрыя, прыгожыя, але я чакаў, што яшчэ лепшыя будуць. Так я і не ажаніўся. Жыў сам у горадзе, у блоку. Выпіць любіў.

Аднойчы вяртаўся веласіпедам з працы. Заехаў да сябра. Там трохі выпілі, і я ехаў дадому. Вуліца вузкая, што двум самаходам не мінуцца. Раптам бачу: едзе самаход, проста на мяне. Я хацеў павярнуць убок і схапіцца за плот, але не паспеў. Аўтамабіль ударыў у пярэдняе кола веласіпеда і я ўпаў. Хацеў устаць — і зноў упаў. Заўважылі гэта людзі і пазванілі па дапамогу. У бальніцы я праляжаў некалькі тыдняў. Хадзіць памаленьку мог, аднак не ўсё было ў парадку, і мяне выслалі ў санаторый. Там я выздаравеў.

Зноў мог працаваць і ездзіць веласіпедам. Аднойчы, едучы, я аслаб і ўпаў. Ужо не вылечыўся.

Цяпер ляжу бездапаможны. Шкада мне маладых гадоў і дзяўчат, якіх любіў. Шкада, што не абзавёўся сям'ёй, аднак ужо нічога не вернецца.

Аўрора

НЕ ХАЧУ ВАЯВАЦЬ, А СУПРАЦОЎНІЧАЦЬ

(Працяг са стар. 1)

рускае школьніцтва. Быў арганізатарам і дырэктарам настаўніцкіх курсаў. У хуткім часе быў прымушаны перадаць дырэктарства Мухінай, жонцы палкоўніка, і быў пераведзены на работу ў гімназію. У 1940 годзе быў арыштаваны. У Гродне і Беластоку прасядзеў у вельмі цяжкіх умовах пад следствам 13 месяцаў. Пасля завочна быў асуджаны на пяць гадоў і высланы ў Варкуту. У гэтым часе быў арыштаваны мой брат. Другі брат быў асуджаны на 25 гадоў зараз пасля вайны і загінуў ён на поўначы, у Варкуце. У 1943 годзе мне і брату як польскім падданым была запрапанавана магчымасць выхаду з лагера.

Пайшлі мы ў армію Андэрса. Быў я адным з арганізатараў гімназіі пры другім корпусе, пасля стаў яе настаўнікам і камендантам. Прайшоў праз Ірак, Іран, Італію і аказаўся пасля вайны ў Англіі. Тут звязаўся з беларусамі, якія былі або былымі салдатамі Андэрса або вывезенымі немцамі на работу ў Германію. Разам з іншымі ствараў згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі, купіў будынак для беларускага дома, ладзіў сустрэчы, лекцыі і даклады, культурныя мерапрыемствы. У 1951 годзе выехаў ў Аўстралію, дзе аж да 1968 года працаваў на нафтаперапрацоўчым камбінаце. Сёння на пенсіі. Пяць разоў выязджаў у шырокі свет — у Паўднёвую Азію, у Амерыку, у Канаду, у Англію. Быў некалькі разоў у Польшчы.

Мая сястра засталася ў БССР. Скончыла ў Гродне англістыку. Працавала ў Ваўкавыску настаўніцай. Цяпер ужо на пенсіі. Два разы прыязджала да мяне ў Аўстралію. Я наведаў яе на радзіме адзін раз, у 1969 годзе. Вось і цяпер разам з дзецьмі сястра прыехала ў Варшаву. Гэта для мяне радасныя сустрэчы. Мой другі брат пасля вайны паехаў у Канаду, дзе памёр некалькі гадоў таму назад.

Прыехаў я ў Польшчу, каб паглядзець, як жывуць у ёй беларусы і развітацца са знаёмымі. У маім узросце няма што разлічваць на доўгае жыццё. Вось і ўсё з таго, што я перажыў ў сваім некароткім жыцці.

— Скажыце аб лёсах беларусаў на захадзе, асабліва ў Аўстраліі.

— Аб усіх беларусах на Захадзе гаварыць не магу, бо ўсяго аб іх не ведаю. Спынюся над беларусамі ў Аўстраліі. Колькі іх усіх, не ведаю. Думаю, што каля тысячы. Справа ў тым, што частка з іх запісалася палякамі або рускімі і пайшла да польскай або рускай эміграцыі. Балючая гэта з'ява, але нічога не зробіш. Свядомых беларусаў засталося ўсяго некалькі сотнень. На жаль, і сярод гэтых свядомых няма згоды. Падзелены яны на дзве групы — на прыхільнікаў Беларускай Народнай Рэспублікі і на прыхільнікаў Беларускай Цэнтральнай Рады. Другі раскол мае характар рэлігійны. Беларусы падзелены на прыхільнікаў епіскапаў Ізяслава і Мікалая. Усё гэта не спрыяе беларускай справе і адпіхае ад нас нашых уласных дзяцей і ўнукаў. Нягледзячы на гэтыя неспрыяльныя ўмовы, удаецца нам ладзіць супольныя рэлігійныя і патрыятычныя мерапрыемствы. Святкуем угодкі ўзнік-

Перад будынкам рэдакцыі. Злева: Віталій Луба (галоўны рэдактар „Нівы"), Мікалай Нікан і Алесь Барскі.

БЕЛАВЕЖА, ЯК МЕККА

Белавежа, а хутчэй Белавежская пушча, карыстаюцца безупынна вялікай папулярнасцю сярод жыхароў Польшчы і іншых краін свету. Лік наведвальнікаў штогод узрастае. Вось у гэтым годзе (да 20 ліпеня) мястэчка наведала каля 70 тысяч прыезджых, у тым ліку каля 6 тысяч з-за мяжы, з больш-менш сарака краін. Мабыць, 1989 год будзе рэкордным па ліку замежных турыстаў. Найбольш чужаземцаў прыязджае з розных рэспублік СССР, затым з ГДР, ФРГ, Вялікабрытаніі, Францыі, ЗША, Галандыі, Балгарыі.

У асноўным найчасцей наведвае Белавежскую пушчу моладзь пачатковых і сярэдніх школ. Яна складае каля 70 прац. усіх наведвальнікаў. Такія прапорцыі ўтрымоўваюцца ўжо шмат гадоў. У сезоне праз мястэчка кожны дзень праходзіць каля тысячы чалавек, а некалі (асабліва ў святочныя дні) і больш, нават да 1,5-1,8 тысяч.

На жаль, у сёлетнім сезоне неспадзяванак для экскурсантаў і турыстаў у Белавежы не падрыхтавана. Экскурсіі, як правіла, наведваюць паказны запаведнік, перанесены ў канцы 1987 г. бліжэй мястэчка. У ім цяпер, апрача зуброў і тарпанападобных конікаў, можна паглядзець аленяў, ласёў, сарнаў ці зуброняў. У будучыні прадбачваецца ўвядзенне дзікаў і ваўкоў. У самой Белавежы амаль усе экскурсанты і турысты заглядаюць у Прыродазнаўчы музей. Калі яшчэ 10 ці 15 гадоў таму назад грамадна хадзілі ў запаведнік прыроды, каб пабачыць някрануты рукой чалавека лес, то цяпер рэдка яго наведваюць (з адной ляноты, бо трэба прайсці 5-6 км). Узамен ездзяць аўтамашынамі ва ўрочышча Старая Белавежа, што непадалёк вёскі Пагарэльцы. Там знаходзіцца кароткі турыстычны шлях, праходзячы па якому можна паглядзець некалькі дзесяткаў векавых дубоў, названых імёнамі літоўскіх

(Працяг на стар. 11)

Дзе ўлетку лепш адпачыць, як не ў белавежскім скансене?

Вогнішча без музыкі і спеваў абыйсціся не можа.

нення БНР, Слуцкага паўстання, паўстання Каліноўскага. Ладзім сустрэчы з нагоды рэлігійных святаў Вялікадня, Каляд, Новага года, паводле старога стылю. Арганізоўваем таксама пікнікі з абедамі, танцамі і песнямі, дакладамі. Маем у розных гарадах некалькі беларускіх дамоў. Не заўсёды іх выкарыстоўваем поўнасцю. Часта наймаем іх сектантам, якія ў іх моляцца або ладзяць сходы. Атрымліваем за гэта грошы на ўтрыманне дамоў. З часе сустрэч папулярызуем беларускія кнігі і газеты, між іншым, вашу „Ніву". Я асабіста не хачу з нікім сварыцца, хачу з усімі працаваць і хочацца мне сардэчна падзякаваць усім, хто не выкінуў беларускай справы з сэрца.

Варта яшчэ падкрэсліць і тое, што дзяржава, кіруючыся так званай многакультурнасцю, дапамагае нам у арганізацыі некаторых беларускіх мерапрыемстваў.

— Як выглядаюць у Аўстраліі беларускія радыёперадачы?

— Перадачы такія існуюць у Сіднеі і ў Перце. Вядуць іх Міхась Лужынскі і Міхась Раецкі. Праводзяцца раз у тыдзень па трыццаць мінут. Складаюцца яны з інфармацый аб жыцці беларусаў у Аўстраліі, БССР, у Польшчы і іншых краінах. Важную ролю спаўняе ў іх беларуская музыка і песня. Цешацца яны значнай папулярнасцю і з'яўляюцца тым магнітам, які яднае беларусаў.

— Якія ў вас уражанні ад сустрэч з беларусамі ў Польшчы?

— З некаторымі з іх перапісваюся доўгія гады. Напрыклад, з вамі ці Міколам Гайдуком. Спадабаўся мне моцна Юрка Туронак. Вялікае ўражанне на мяне зрабіў будынак Галоўнага праўлення БГКТ. Ён жыве. Адчуваецца, што б'е ў ім жывы пульс беларускай дзейнасці. Вялікае ўражанне зрабіла на мяне Гайнаўка і Беларускі музей. Там я сустрэў чалавека вялікага сэрца і вялікай адданасці, галоўнага будаўніка Беларускага музея, Кастуся Майсеню. Я ўжо дагэтуль не раз збіраў сярод аўстралійскіх беларусаў грошы на музей. Стан пабудовы беларускага музея настолькі захапляючы, што я з падвойнай энергіяй, вярнуўшыся ў Аўстралію, буду захвочваць суродзічаў да збору грошай на гэты аб'ект, які з'яўляецца ўласнасцю ўсіх беларусаў, незалежна ад таго, у якім пункце свету яны жывуць. Цешуся, што беларусы ў Польшчы жывуць, дзейнічаюць, не выракаюцца свайго. Беражыце беларускае адзінства, супрацьпастаўляйцеся тым, хто хоча вас разбіць і пасварыць. Канфліктовасць — галоўны вораг беларушчыны.

Прыглядаюся таксама ўважна да Польшчы і сцвярджаю, што карціна вашага жыцця зусім іншая, чым тая, якую рысуюць нам многія аўтары пісем. Пішуць яны аб галодным і голым краі, а тым часам у вас амаль на кожным кроку на вуліцы і на лесвіцах валяецца хлеб і булкі. У нас гэтага няма. Зразумела, што нашы магазіны выглядаюць намнога багацей, чым вашы, і жывем мы лепш, чым вы, але і працуем лепш і ашчаджаем таксама больш паслядоўна, чым вы. Кідаецца ў вочы таксама тое, што многія вашы грамадзяне вельмі крытычна гавораць пра сваю дзяржаву, але не зносяць, калі нехта скажа крытычнае слова аб іх.

— Наколькі мне вядома, вы з'яўляецеся пастаянным чытачом „Нівы". Як вы ўспрыймаеце наш тыднёвік?

— Не толькі чытаю сам, але і прапагандую ў беларускім асяроддзі. „Ніва" сталася арганічнай часткай майго жыцця. Для мяне яна з'яўляецца верным люстрам жыцця беларусаў у Польшчы. Цікавыя таксама публікацыі аб БССР і іншых краінах. Цешуся, што пабыў у рэдакцыі „Нівы" і пагутарыў з яе супрацоўнікамі.

— Што хочаце на заканчэнне сказаць беларусам у Польшчы?

— Няхай не сварацца паміж сабою і няхай сваё любяць больш, чым чужое.

Размаўляў А. Барскі
Фота Я. Максімюка

НАША ПОШТА

(Працяг са стар. 5)

школы, якая зможа ў адзначаны тэрмін нас прыняць, вельмі просім выслаць нам проста адрасы некалькіх беластоцкіх школ, каб спісацца ў далейшым з іх адміністрацыяй (калі патрэбна, мы вышлем афіцыйны ліст са школы ці райана).

Гайдук Софья Іпалітаўна,
БССР, 220095, Мінск,
пр. Ракасоўскага, д. 52,
корп. 1, кв. 409.

Ад рэдакцыі: Друкуем ліст з надзеяй, што зацікавіць ён беларускія школы на Беласточчыне. Пажадана было б, каб такая форма турыстычнага абмену шырока разгарнулася і каб яе арганізацыі садзейнічалі асветныя ўлады з абодвух бакоў.

ДЗЕНЬ ДОБРЫ, ПАВАЖАНАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Я даўно ведаў, што ў Беластоку выдаецца на беларускай мове газета „Ніва", але раней магчымасці чытаць яе не меў. У Польшчу не ездзіў, а ў нас яе не было. Толькі ў апошнія гады перабудова дазволіла купляць яе ў кіёсках і рэгулярна чытаць. Цяпер у мяне з'явілася магчымасць бываць у Польшчы. Мы пазнаёміліся з добрымі людзьмі. Мая жонка ўжо ездзіла да іх у госці. Цяпер яны прыехалі да нас. Хутка я таксама наведаю Польшчу. Цікава пазнаёміцца з жыццём суседняй краіны.

А сёння прапаную рэдакцыі серыю маіх здымкаў. Яны адлюстроўваюць прыроду Беларусі, у прыватнасці, Пінскага Палесся. Думаю, маім землякам у Польшчы будзе цікава паглядзець на родныя краявіды, яшчэ раз убачыць „партрэты" звяроў і птушак Палесся.

Васіль Жушма,
член Саюза журналістаў СССР,
г. Іванава, Брэсцкай вобл.

Ад рэдакцыі: За дасланыя здымкі сардэчна дзякуем. Некаторыя з іх выкарыстаем на нашых старонках.

ПАВАЖАНАЯ РЭДАКЦЫЯ!

Я ўжо стары чалавек, але „Ніву" чытаю пастаянна. Люблю я сваю родную беларускую мову.

Калі рыхтаваліся выбары, то з „Нівы" я даведаўся аб беларускіх кандыдатах у сенатары і паслы. Вельмі мяне гэта ўцешыла. У дзень выбараў я аддаў свой голас на Сакрата Яновіча і Яўгена Міранавіча. Шкада, што не заваявалі яны парламенцкіх мандатаў.

Кожную нядзелю слухаю беларускія радыёперадачы з Беластока. Асабліва падабаюцца мне песні ў выкананні вясковых харавых калектываў. Сам я люблю спяваць. Сорак гадоў таму назад спяваў я ў царкоўным хоры ў Нарве. Слаўны быў хор. Паслухаць нас ішлі людзі з суседніх прыходаў.

Дзякую вам за беларускае слова, жадаю шчасця і здароўя на доўгія гады.

Аляксандр Садоўскі, Нарва

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, у нас на рабоце ёсць цудоўнай прыгажосці дзяўчына. Праўда, цяжка яе назваць дзяўчынай, бо ёй ужо каля 50-ці. Але калі паглядзіш у яе глыбокія вочы, убачыш яе роўненькі носік, прыгожую ўсмешку і вельмі стройную фігуру, проста робіцца шкада, што марнуецца яна. Час на ёй амаль не пакінуў следу, і я, калі прыйшоў сюды працаваць, ледзь не закахаўся ў яе. Пасля даведаўся, колькі ёй год, і вырашыў змяніць мае зацікаўленні.

Вельмі доўга я аднак хадзіў і дзіву даваўся, чаму яна не выходзіць замуж? Чаму не выйшла дагэтуль? І толькі нядаўна мне расказала адна сяброўка пра ўсю яе гісторыю. У гэтай жа ўстанове працаваў чалавек, якога яна пакахала 20 гадоў таму назад. Кахала гарачым дзявочым пачуццём, а ён адносіўся да яе, як і да некалькіх іншых жанчын. Часамі дагаварваўся з ёй пайсці куды-небудзь, часамі — з іншымі. На працягу нейкага часу іх адносіны былі нават вельмі-вельмі цёплыя. Аднак жа ён ніколі не адмаўляўся ад іншых. Пасля неяк у іх усё разверлася, і хлопец ажаніўся з іншай. У дзяўчыны ж каханне не мінула. Часамі прыходзіла да працы з запаўшымі, заплаканымі вачыма. Відаць было, што мела непраспаную ноч. Вельмі перажывала яна тое, што засталася адна. Пасля той хлопец ізноў вярнуўся да яе, хаця ніколі не развёўся з жонкай, і дзяўчына аддалася яму ізноў гарачым каханнем. Хлопец ізноў ахаладзеў, а яна гарэла. І так вось падымала яна па пяцідзесяткі.

Цяпер ужо напэўна ніколі яна не выйдзе замуж, але я не пра тое хачу спытацца, бо фактычна мяне гэта і не павінна цікавіць. Я хачу спытацца, ці варта так марнаваць сваё жыццё, аддаючыся аднаму і верачы ў яго, як у Бога. Няўжо на свеце мала хлопцаў і не магла б яна сабе знайсці іншага?! Збудавала б сям'ю, мела б дзяцей і мо была б намнога шчаслівейшая, чым цяпер. Хаця трэба прызнаць, што на рабоце яна карыстаецца вялікім аўтарытэтам. Мае вышэйшую адукацыю, дайшла да пасады кіраўнічкі аддзела. І ўсё ўкладаецца ў яе жыцці добра, апрача сямейных спраў...

Багдан

Багдан! Ёсць адно „за" ва ўсёй справе, якую ты апісаў. Гэтая дзяўчына, а фактычна ўжо даволі-такі немаладая жанчына, ведае, што нешта ў сваім жыцці перажыла, кіравалі ёю высакародныя пачуцці гарачага кахання да аднаго чалавека, якому паверыла, аддалася і іншага мець не хацела. Калі б усе былі такія, то не было б ні разводаў, ні сямейных сварак. Такому чалавеку можна верыць — ён не падвядзе ніколі. Яна засталася ўбаку ад сямейных спраў свайго каханага, хаця таксама магла рабіць розныя скандалы, даводзячы да таго, што сям'я яе каханага была б разбітая. Але такой дарогай яна не пайшла. Проста прыняла яго, калі ён да яе ізноў вярнуўся. А калі зноў адыйшоў, пакорна пераносіла сваё адзіноцтва. Можа яе вялікае каханне — гэта было якраз тое, дзеля чаго варта было жыць. Ці ты падумаў пра гэта, Багдан? Зрэшты, колькі людзей на свеце — столькі людскіх лёсаў, радасцей і крыўд, кахання і нянавісці.

Гэта дзяўчына нянавісці ў сэрцы не насіла. Занялася прафесійнай працай, знайшла для сябе іншае задавальненне ў жыцці і дала карысць грамадству. Не варта яе асуджаць за яе чысціню. Пакланіцца ёй трэба...

Сэрцайка

Жыла-была легенда

ПРАКЛЁН

Бельск-Падляшскі, некалі павятовы горад, у мінулым лічыўся адным з найстарэйшых гарадоў Падляшша, а нават яго сталіцай. Мясцовыя легенды і рускія хронікі гавораць, што заснаваў яго вялікі рускі князь Яраслаў Мудры недзе ў 1038 годзе. Шматлікія курганы, якія знаходзяцца вакол горада, выкапаныя каменныя прылады ды бронзавыя ўпрыгожанні дазваляюць меркаваць, што яго пачаткі намнога ранейшыя.

Распалажаны на галоўным шляху, спалучаючым Гародню і Вільню з Кракавам і Варшавай, горад вельмі хутка развіваўся. Не раз мясцовы замак гасцінна прымаў у сваіх пакоях праязджаючых каралёў і князёў. У гэтым замку адбываліся таксама і з'езды польскіх ды літоўскіх магнатаў. І падчас такога з'езду, у якім прымаў удзел сам кароль Зыгмунт Аўгуст, 22 ліпеня 1569 года замак згарэў і ніколі ўжо не адбудаваўся, так, як ніколі, пасля падзелу Польшчы, Бельск не вярнуўся да свайго даўняга бляску.

Бельск-Падляшскі, як і кожны горад, падзяляецца на некалькі частак. Адной са старэйшых з'яўляецца Дубічы. Так называюць сённяшнюю вуліцу, якая цягнецца, пачынаючы ад дарогі ў Відава (сёння Відаўская), уздоўж правага берага ракі Белая, якая свайго часу дала назву гораду. І вось, едучы дарогаю ў Відава, пераехаўшы раку Белую, з левага боку відneецца невялічкі пагорачак. Нічога б у тым дзіўнага, мала гэта розных пагоркаў, калі б не тое, што вакол яго ў свой час зрабілася пуста. Ніхто не хацеў там жыць. Людзі пакідалі свае сялібы і ішлі ў іншае месца. Што здарылася? А было яно так.

У мінулым у Бельску-Падляшскім жыло многа яўрэяў. Мелі яны свае крамы, прадпрыемствы. Адным словам, у вялікай ступені кіравалі гаспадарчым жыццём горада. І ўгледзелі яны сабе гэты пагорак на могільнік. Месца сухое, рака Белая, калі нават разлівалася, туды не даходзіла. Паявіліся першыя магілы.

Але навакольным жыхарам гэта не спадабалася. Не ў смак было жыць побач з яўрэйскімі могілкамі. Пачаткова прабавалі дамовіцца па-добраму, але тыя не ўступалі. І калі аднойчы яўрэі наблізіліся да могілак з чарговым сваім нябожчыкам, бяльшчане разагналі пахавальнае шэсце, а цела выкінулі. Потым раз'юшаным натоўпам ганялі яўрэяў ды білі іх. Урываліся нават у іхнія хаты і наносілі свой прысуд. Яўрэі — народ упарты, узялі выкінутае цела і пахавалі яго ноччу. Сабраліся тады жыхары з гэтай ваколіцы, пагаварылі і вырашылі разбурыць могілкі. Узяўшы лапаты, пайшлі ды раскапалі ноччу магілы, а нябожчыкаў павыкідалі. Устанавіўшы варты, дзяжурылі, не падпускаючы да пагорка ніводнага яўрэя. Тады тыя, сабраўшыся кагалам, кінулі супольна з рабінам праклён на гэтае месца. І з таго часу пачалося.

— Усё роўна, як нейкая зараза, — расказваў Ян Антыховіч, жыхар Дубіч. — Усё ў гаспадарцы пачынала марнець. Падаў дабытак, здыхалі куры, свінні.

Так было па чарзе ў кожнага гаспадара, які жыў паблізу гэтага месца. А ўжо асабліва, калі нехта пачынаў тут будавацца.

На людзей найшоў страх. Прабавалі зняць праклён. Ездзілі па знахарах, нават да яўрэяў хадзілі, але праклён быў настолькі моцны, што не было ніякага ратунку. І пачалі людзі перасяляцца ў іншыя месцы.

— Усе адгэтуль паўцякалі, — працягвае Ян Антыховіч. — Толькі адзін гаспадар усё яшчэ не здаваўся. Але і той доўга не вытрымаў. Не паспеў закончыць будаваць клуню, калі ўдарыў у яе пярун, і тая згарэла. Потым, не дай — не пайдзі, жонка захварэла і ў пасцель надобра злягла. Здавалася б, што няшчасцяў тых і так поўна, дык дабытак здыхаць пачаў. Уся гаспадарка на вачах марнела. Вось так адпомсцілі яўрэі за сваю крыўду. Няма нічога страшнейшага за праклён.

Міхась Шаховіч

Кухонныя парады

БАРШЧЫ
БОРШЧ УКРАІНСКІ I

На 30 дэкаў касцей трэба ўзяць 20 дэкаў свініны, порцыю валашчыны, 2-3 сушаныя баравікі, 2 бурачкі, кубачак дробнай фасолі або 20 дэкаў свежай шпараговай фасолькі, паўкачана валошскай капусты, 5 памідораў, 10 дэкаў каўбасы, 2-3 крутыя яйкі, пучок зялёнай пятрушкі, зялёны ўкроп, адну цыбуліну, соль, перац, цукар, лыжку масла ці маргарыну, паўшклянкі закваскі з буракоў, 5 дэкаў свежай саланіны, 2 літры вады.

Косці, свініну і валашчыну зварыць у вадзе, дадаючы спаласнутыя грыбы і цэлыя, неабраныя, толькі надта дакладна памытыя буракі. Асобна зварыць намочаную фасолю ці шпараговую фасольку, стушыць пашаткаваную капусту і асобна паміроды, дадаючы лыжку маргарыну, пасля чаго працерці іх праз сіта. Калі адвар гатовы, мяккую гародніну, буракі і мяса нарэзаць, дадаць працертыя памідоры, вараную фасолю і капусту і ўсё запраўіць бурачанай закваскай. Кавалак саланіны пасячы дробна разам з пятрушкай і ўкропам, дадаць спертую на тарцы цыбулю і закіпяціць з баршчом. Дадаць соль, цукар, перац, нарэзаную скрылёчкамі каўбасу і чвэрткі яек. Падаваць з варанай бульбай.

БОРШЧ УКРАІНСКІ II

На шклянку фасолі трэба ўзяць 20 дэкаў вэнджанага бачку або робрышак, 20 дэкаў сасісак, 4 невялікія бурачкі, порцыю валашчыны, 2-3 бульбіны, 3 лыжкі памідорнага перацёру, лімонны сок, 2-3 зубкі часнаку, перац, соль, кілішак чырвонага сухога віна, кубачак кіслай сметаны, пучок зялёнага ўкропу, паўлыжачкі прыправы „Аджыка", 2 літры вады. Фасолю намачыць нанач, памыўшы яе перад гэтым. На другі дзень зварыць яе ў той самай вадзе разам з бачком. Калі фасоля будзе амаль мяккая, дадаць нарэзаную моркву, сэлер, пятрушку, 1 бурачок і пору, звязаную ніткай. Крыху пазней дадаць абабраную і нарэзаную бульбу. У другой каструльцы закіпяціць паўлітра вады і палажыць туды 3 спертыя на тарцы бурачкі, уліваючы пакрысе лімонны сок. Адвар з буракоў працадзіць, уліць у кіпячую гародніну, дадаць памідорны перацёр. Запраўіць соллю, цукрам, лімонным сокам, стоўчаным часнаком і чырвоным віном. Перад падачай дадаць нарэзаныя сасіскі і звараны бачок, смятану і пасечаны ўкроп. Калі ёсць, дадаць прыправу „Аджыка".

МАСКОЎСКІ БОРШЧ

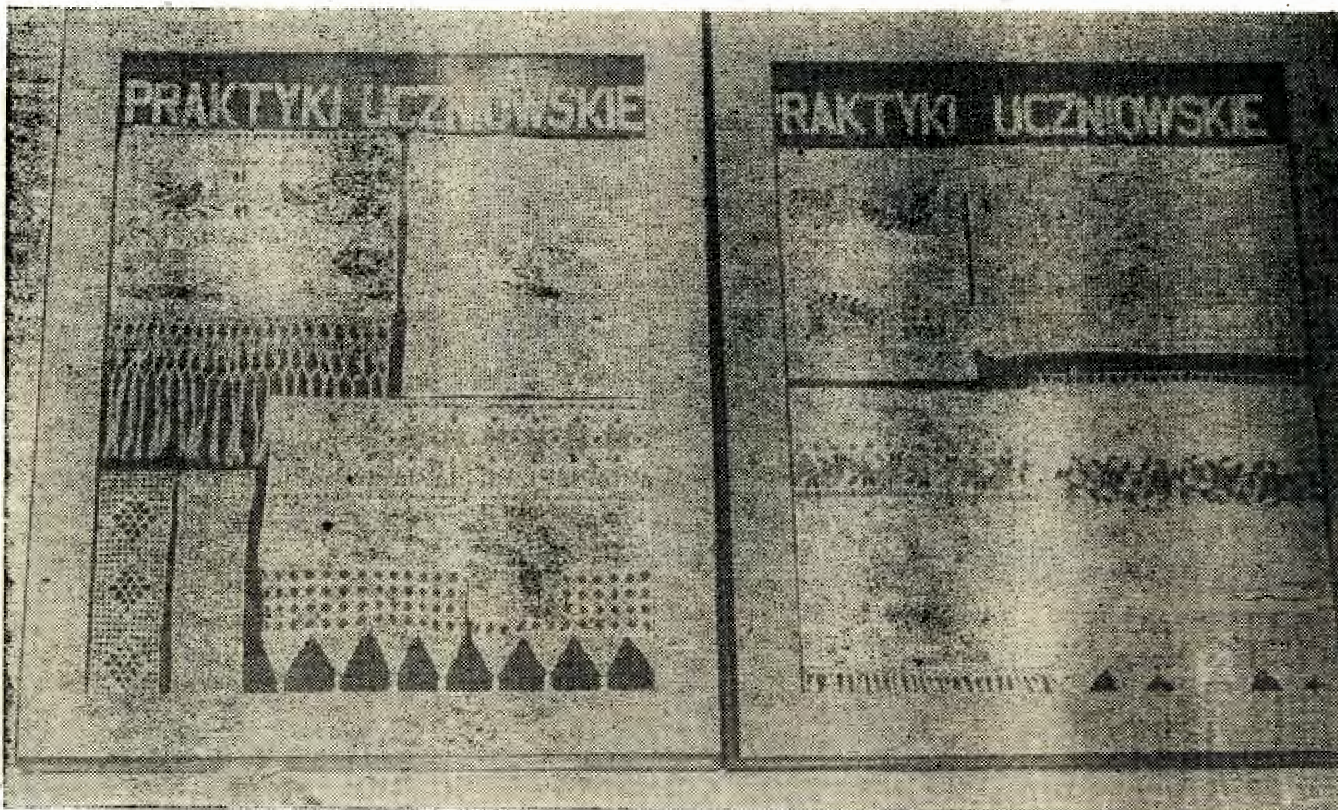
На паўкілаграма касцей узяць 10-15 дэкаў ялавічыны, 10 дэкаў вэнджанага бачку, 10 дэкаў сасісак, 10 дэкаў шынкі, паўкілаграма буракоў, 1 морквіну, 1 пятрушку, 20 дэкаў капусты, 2 лыжкі масла, маргарыну ці алею, 1 цыбуліну, 4 лыжкі памідорнай пасты, лаўровы лісток, паўшклянкі смятаны, соль, перац, лыжку пасечанай зялёнай пятрушкі, вінны воцат, 2 літры вады.

Косці і ялавічыну памыць, заліць вадой і пасаліць. Варыць на працягу адной гадзіны, пасля чаго дадаць бачок і зварыць усё, каб было мяккае. Гародніну памыць, абабраць і спаласнуць. Моркву, пятрушку і цыбулю нарэзаць і крыху падтушыць, дадаючы палавіну тлушчу. Асобна падтушыць нарэзаныя бурачкі з рэштай тлушчу. Мясны адвар працадзіць, дадаць нарэзанае мяса, падтушаную гародніну, нашаткаваную капусту, буракі і лаўровы лісток. Варыць паўгадзіны, тады дадаць памідорную пасту, смятану, перамяшаць і запраўіць па смаку соллю, перцам і воцатам. Уламыць нарэзаную шынку і сасіскі, падагрэць. Усыпаць пятрушку і адразу ж падаваць з варанай бульбай.

Гаспадыня

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Фрагмент выстаўкі вучнёўскіх прац у школе ў Дубяжыне на канец навучальнага года.

Фота Я. Чэрнякевіч.

(Якуцкая казка)

У перакладзе С. Міхальчука.

Кажуць-расказваюць пра храбрага паляўнічага Юджыяна, кажуць-расказваюць пра яго маленькага брата Хаджугура — як яны жылі ды што з імі здарылася.

Жылі два браты без маці, без бацькі. Старэйшы для малодшата і за бацьку, і за маці быў. Так і жылі: сонца толькі бачком над зямлёю паказваецца, а старэйшы брат Юджыян ўжо ў густым лесе на паляванні, малодшы яшчэ спіць. Сонца вышэй падымаецца, малодшы брат Хаджугур устае, двор падмятае, коням і каровам корм дае. Пад вечар у ачагу распальвае, тут і Юджыян з палявання вяртаецца.

Шмат здабычы прыносіў дадому Юджыян. Яшчэ да першага снегу пушных звяроў з нор выганяў. На самым золку за трохгадовым ласём гнаўся. Пад вечар з мядзведзем накрыжкі дужаўся. А ваўкоў — тых, як толькі згледзіць, без промаху біў. У юрце ў братоў мяккіх шкур уволю, сала, мяса ўдосталь.

Аднойчы, як заўсёды, пайшоў Юджыян на паляванне, а малалетка Хаджугур, як заўсёды, дома застаўся. Выйшаў з юрты на падворак падмятаць-прыбіраць, над галавою крык пачуў. Ен угору паглядзеў, бачыць — у небе сем стэрхаў, сем белых жураўлёў-журавак кружацца. З-пад сонца белыя крылы іх ружовымі здаюцца, у цяні блакітным адсвечваюць. Хаджугур жураўкам рукою памахаў, яны трохі ніжэй спусціліся.

— Хто ў вас дома-дома? — пытаюцца.

— Адзін-адзін дома я! — адказвае Хаджугур. — Старэйшы брат на паляванне пайшоў.

Жураўлі-жураўкі адна ў адной пытаюцца:

— Пагуляем-пабавімся, сястрыцы, з малалеткам? Яму весела будзе, і нам не сумна.

Апусціліся пасярод шырокага двара. На доўгіх нагах абышлі падворак, потым шкуркі з белым пер'ем скінулі — дзяўчатамі прыгожымі парабіліся, вясёлыя гульні распачалі. У хованкі гулялі, навыперадкі з Хаджугурам бегалі, скакалі-танцавалі. Пабылі ў юрце, там усё дагары нагамі перавярнулі. Цэлы дзень гулялі-смяяліся, а сонца на захад схілілася — заспяшаліся. Шкуркі з белым пер'ем пахапалі, на сябе надзелі, зноў у стэрхаў-жураўлёў перакінуліся. Замахалі крыламі, паляцелі.

Тут і старэйшы брат, паляўнічы Юджыян, са здабычай вярнуўся.

Глядзіць — двор не падмецены, някормленыя каровы ў хляве рыкаюць, няпоеныя коні ржуць у стайні. Дровы не пасечаны, вада не прынесена, у юрце агонь не запалены.

— Ты чаму сваю работу не зрабіў? — пытаецца Юджыян у Хаджугура.

— Даруй-прабач, старэйшы брат! — адказвае Хаджугур. — Дзень я праспаў, пра вечар падумаў — раніца.

Засмяяўся старэйшы брат, не раззлаваўся. Разам усю работу як бачыш зрабілі. Кароў накармілі, коней напаілі, сабе есці прыгатавалі. Паелі, спаць леглі.

Назаўтра раніцай, толькі брат з двара, Хаджугур падхапіўся. На мяккіх шкурках не песціўся, на пушыстых не разлежваўся, выбег з юрты, угору паглядзеў. А вышэй падворка, ніжэй неба жураўлі ўжо кружацца.

— Пайшоў, пайшоў мой брат! — крычыць ім Хаджугур-малалетка. — Апускайцеся хутчэй!

Жураўкі апусціліся, дзяўчатамі парабіліся. Тыя ж гульні, што і ўчора, распачалі. Зноў Хаджугур не прыкмеціў, як дзень мінуў. На развітанне журайкі сказалі:

— Брату пра нас не кажы, не расказвай. Хоць слова скажаш — болей не прыляцім!

Паляцелі жураўкі, нібы камячкі снегу ў небе раставалі. Хаджугур за работу схапіўся. Ды дзе ж ты паспееш? Брат ужо вяртаецца, дадому лася за ноздры вядзе.

Паглядзеў Юджыян наўкол — нічога не прыбрана, не дагледжана. Раззлаваўся.

— Сёння зноў гаварыць будзеш: праспаў?!

— Буду! — Хаджугур адказвае.

Не са злосці, а для навукі адкалашмаціў трохі Юджыян Хаджугура. Сам падумаў: нешта тут не так, відаць, ёсць прычына. Раней не ленаваўся брат, што трэба было рабіць, рабіў з ахвотай.

Раніцай Юджыян устаў, як заўсёды, на досвітку. Лук са стрэламі прыхапіў, з юрты выйшаў, а ў лес не пайшоў. Стукнуўся вобзем і перакінуўся ў блыху. Блыха скокнула і схавалася ў шчыліне агароджы. Прытаілася, чакае.

Э-э, не спіць, не песціцца ў

(Працяг на стар. 10)

Для самых маленькіх

Васіль Хомчанка

ХЛЕБ

— Дзед, — пытае ўнук, — куды ехаць збіраешся?

— Поле араць.

— А навошта яго араць?

— Пасею на ім жыта. Калі вырасце, сажну, змалачу, хлеба напяку. А ад хлеба сіла будзе.

— А для чаго табе, старому, сіла?

— Каб за плугам хадзіць, поле араць, жыта сеяць, малаціць, хлеба свайго мець багата.

— Няўжо ты, дзед, адзін увесь хлеб з'ясі?

— Ты, унучак, паможаш.

— Ну, тады і мяне бяры з сабой у поле. Памагаць табе буду.

Пятрусь Макаль

ХАЧУ ГУЛЯЦЬ

Наш Рыгорка анікому
Не дае спакою дома.
Сто разоў, не менш, бадай,
Ён за дзень паўторыць:
— Дай!
Ручкай ён ківае хвацка,
Што ні рэч —
Малому цацка.
— Дай цукерку! Дай паперку!
— Дай аловак і пяро!
— Дай бліскучую талерку!
— Дай грымучае вядро!

Глянуў хлопчык на аконца,
На якім прылегла сонца,
І гукнуў шчасліва:
— Бач!
Вось які прыгожы мяч!
І бяжыць малыш да таты:
— Дай хутчэй! Гуляць хачу!
І ад сонейка ў дзіцяткі
Скачуць зайчыкі ўваччу.

Тут падумаўшы з хвіліну,
Вось што кажа бацька сыну:
Калі б мы з табою дома
Сонейка трымаць маглі,
Дык ураз тады, вядома,
Стала б цёмна на зямлі.
Хай яно па небе ходзіць,
Каб усім было відно,
Хай на досвітку знаходзіць
Сцежку ў кожнае акно!

АКУЛЯРЫ

(З Юльяна Тувіма)

Ох, і гора ў цёткі Клары:
Зніклі недзе акуляры.
Заглядае — вось турботы —
У кафтан, у збан і ў боты.
Пад канапу, у кадушку,
У шуфляду, пад падушку.
Роспач — хмараю на твары.
Ці не збеглі акуляры?
Плацце ў шафеператрэсла,
Тыцнула мятлой пад крэсла.
Запаліла потым свечку,
Са святлом палезла ў печку.
Хоча ўжо ламаць падлогу,
Біць на ўвесь раён трывогу.
Падалася да куфэрка,
Раптам глянула ў люстэрка.
Тут усмешка ў цёткі Клары
Засвяцілася на твары.
Што такое адбылося?
Вось яны — на ўласным носе.

Мажэна Паўлючук і Эля Васілюк з Храбалоў — актыўныя ўдзельніцы розных школьных конкурсаў.

Фота Я. Чэрнякевіч.

(Працяг са стар. 9)

ЖУРАЎЛІНАЕ ПЯРО

пасцелі Хаджугур. Выбег з з юрты, пасярод двара каля канавязі стаў, галаву ўгору задзёр. І блыха са шчыліны высунулася, уверх паглядзела. Кружаць-кружацца там жураўкі, жураўліным крыкам чалавечыя словы вымаўляюць:

— Гэй, малалетка Хаджугур, ці пайшоў твой брат?

— Пайшоў, пайшоў! — Хаджугур крычыць, радасна рукамі махае. — Апускайцеся, апускайцеся хутчэй!

Жураўкі не апускаюцца.

— Чаму гэта ваш падворак ценем зацяніўся? Чаму дом ваш, агонь ваш цёмным туманам затуманіўся?

— Здалося вам гэта, — адказвае Хаджугур. — Сонца яшчэ невысока паднялося, вам яно відаць, а сюды пакуль што не прыйшло.

— Дык няма дома брата? — зноў пытаюцца жураўкі,

— Няма, няма! Ён ужо ў лес зайшоў, звера высачыў, за ім гоніцца.

Працяг будзе.

малюнкі школьнікаў

Дарагая „Зорка"! Пішуць Табе вучні другога класа Пачатковай школы ў Храбалах. Мы вельмі любім урокі беларускай мовы. На ўроках мы чытаем „Зорку", асабліва вершы і казкі. Пасылаем табе ілюстрацыі да казак, якія мы ў мінулым навучальным годзе пазналі.

Ад рэдакцыі: Дзякую за мноства малюнкаў. Будзем друкаваць іх па чарзе. А сёння два з іх.

Ілюстрацыя да казкі „Хлеб". Мал. Марты Аляксеюк.

Ілюстрацыя да казкі „Ліса і журавель". Мал. Міраслава Нікалаюка.

Вясёлы куточак

* ❊ *

Настаўнік:

— Праскланяй мне слова „кошка"!

Вучань задумаўся, а потым кажа:

— Кіс-кіс-кіс!

* ❊ *

Размова:

— Гэта ты?

— Не, гэта я!

— А, дык уваходзь. А я думала, што я гэта ты.

Вершы Віктара Шведа

ДВАРОВЫ САБАКА

Сабака я дваровы,
Нявольны, ланцуговы.
Не маю нічагуткі,
Апроч маленькай будкі.
Вось тут мае начлегі,
Я не магу пабегаць
Свабодна, без аброжкі,
Каб глянуць на свет трошкі.
Дабра пільную штодзень,
Каб не дабраўся злодзей,
Каб гаспадар у хаце
Спакойна мог паспаці.
Не хочуць мне прынесці
Яды, каб мог паесці.
Ад голаду аж млосна,
Відаць, каб быў больш злосны.

ЦЭЛЫ ТЫДЗЕНЬ МУЧЫЎ ЗЛЫДЗЕНЬ

Эля зноўку ў панядзелак
Пайсці ў школу не хацела.
Калі надыйшоў аўторак —
Прытварацца стала хворай.
Наступіла серада —
Галава баліць — бяда!
Маме скардзіцца ў чацвер:
— Змучаная я — павер.
Азвалася ў пятніцу:
— Я дык не выдатніца.
Пайсці ў школу у суботу
Не было зусім ахвоты.
У святочную нядзелю
Адпачыць хацела Эля.
Цэлы тыдзень, цэлы тыдзень
Вымучыў ляноты злыдзень.

ДРАЧ НЕ ПЛАЧ

Да хат з лугоў
Данёсся плач.
Заплакаў зноў
Чамусьці драч.
Не плач ля хат
Журботна драч.
Жадаем шмат
Табе удач.

ЭМІЛЬКА ПРАГЛЫНУЛА ШПІЛЬКУ

Плача з роспаччу Эмілька,
Поўна слёзак у вачах.
Праглынула сёння шпільку,
Ахапіў дзяўчынку жах.

— Ты не плач, — сказала
Рая, —
Пашкадуй, сястрычка, слёз.
Шпілька ёсць яшчэ другая,
Татка з горада прывёз.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 8, кв. 68. Таня Габрусева. 7 клас.

* ❊ *

БССР, 220064, г. Мінск-64, вул. Ландэра, 52, кв. 35. Алёна Дзятковіч. 6 клас.

* ❊ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 8, кв. 110. Аксана Васкабоева. 6 клас.

* ❊ *

БССР, 220064, г. Мінск-64, вул. Ландэра, 80, кв. 57. Оля Зіневіч. 7 клас.

* ❊ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 6, кв. 28. Павел Філіповіч. 3 клас.

* ❊ *

СССР, 344077, г. Ростов-на-Дону, ул. Врубовая, 4/1, кв. 41. Соловьёвой Людмиле. (16 год) и кв. 52, Бобылевой Светлане (18 год).

* ❊ *

СССР, 346506, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Ленинского Комсомола, 63а, кв. 101. Шматковой Оксане. (6 клас).

АДГАДАНКА

Спалучы лікі ад 1 да 44. Што выйшла?

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ДАРАГАЯ „НІВА"!

Звяртаюся да Цябе з вялікай просьбай — дапамажы мне пазнаёміцца з новымі сябрамі. Калі ласка, надрукуй мой адрас у сваёй газеце. Я вучуся ў сёмым класе. Вучуся добра. Люблю прыроду, асабліва жывёл. Больш аб сабе напішу сваім новым сябрам.

Алена Зенчык,

225140 Брэсцкая вобл., г. Пружаны, вул. Вішнявецкая, 8.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, „ЗОРКА"!

Мы з мамай з задавальненнем чытаем „Ніву" і „Зорку", калі толькі ёсць магчымасць. Мама кажа, што ў вас добрая беларуская мова, без уплыву іншых моў.

Шаноўная „Зорка"! Мне вельмі хочацца перапісвацца на беларускай мове з кім-небудзь з дзяцей, якія жывуць у Польшчы. Можа ў вашай газеце знойдзецца месца для майго адраса? Загадзя дзякую вам!

Вольга Дзмітрыева. 12 гадоў. 220067, Мінск, вул. Р...нава, д. 24, кв. 385.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok. ul Wesołowskiego 1. „Зорка"

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 11 VIII — 8.50 Domator 9.00 Zielone Teleferie. 9.30 Arabella — serial CSRS. 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — dodatek gosp. 10.25 Honor dziecka — film pol. 15.40 Domator. 16.40 Pr. dnia. 16.45 Z Polski rodem — mag. pol. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Polskie drogi". 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Statek szaleńców" — film USA. 22.30 Kroniki PAT — Tak było... 22.45 Czas. 23.15 Echa dnia.

Sobota 12 VIII — 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Przygody dobrodusznego smoka" – serial węg. „Siedem życzeń" (4). 10.20 VIII Światowy Festiwal Polonijnych zespołów Folklorystycznych — Rzeszów '89. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.15 Azymut. 11.45 Tel. Koncert Życzeń. 12.15 „Śladami Odyseusza" (7). „Powrót do Itaki" — ost. odcinek. 12.55 Tel. Teatr Prozy — „Długie pożegnanie". 14.55 Komedie, komedie... „Sprawa do załatwienia". 16.30 Los. D. Lotka. 16.40 Tele-Show — Kto pierwszy (1). 17.15 Teleexpress. 17.30 Tele-Show — Kto pierwszy (2). 18.05 „Zanim zabrzmiała jej pieśń". 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik 20.05 Film fab. fr. 12.40 Teatr TV J. Haszek „Spotkanie ze Szwejkiem" (5), „Piękna Katy". 22.05 Tel. Przegląd Sport. 22.30 Szafa-2 — pr. rozr. 23.10 Telegazeta. 23.25 „Oszukany" — film USA.

Niedziela 13 VIII — 7.05 TTR — s. II — Zwierzęta gospodarskie. 7.25 TTR — s. IV — Sposoby oszczędzania ciepła w szklarni. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Krzyżacy" cz. I. — film pol. 10.30 DT — Wiadomości. 10.35 „Ludy ziemi" (4) „Anglicy" — serial dok. hiszp. 11.35 Kraj za miastem. 12.05 Tel. Koncert Życzeń. 12.50 Antarktyczny rok — film dok. 13.20 Opole '89. 14.00 Morze — magazyn. 14.20 Gdzie są taśmy z tamtych lat — pr. Grzegorza Lasoty. 14.50 Pieprz i wanilia — Nieznany kraj. 15.35 „Panna dziedziczka" (13). 17.15 Teleexpress. 17.30 Smak życia. 18.10 Studio Sport. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 Światła kabaretów (5). 21.00 7 dni — świat. 21.30 Sportowa niedziela. 22.35 Kinomania. 23.05 Telegazeta.

Poniedziałek 14 VIII — 17.10 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Polskie drogi" — serial TP. 18.50 Bez granic. 19.00 Dobranoc. 19.10 Gorące linie. 19.30 Dziennik. 20.05 Nikołaj Erdman — „Samobójca". 22.35 Kroniki PAT — Tak było... 22.50 Babilon — film dok. 23:20 — Echa dnia.

Wtorek 15 VIII — 8.55 Pr. dnia. 9.00 Chłopcy z naszego osiedla. 10.30 Rzeka-Ludojad — film ang. 11.30 Bim, czyli... rep. z Bydgoskich Opresji Muzycznych. 12.30 Marianna Wiśnios — film dok. 12.55 Marek Sierocki zaprasza. 13.25 Z Polski rodem. 13.55 Z wiatrem i pod wiatr. 14.25 Z pól, z łąk zielonych — film dok. 14.45 Teatr TV — „Gdzie diabeł nie może". 16.15 Letnie spotkania w Sannikach. 16.35 „Błogosławiony Brat Albert" — film dok. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 17.45 „Polskie drogi". 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Gdańsk '39" (1) — serial TP. 21.00 Kroniki PAT — Tak było... 21.15 Szkoła mistrzów — Andrzej Brzozowski. 21.30 Helena Vondraczkova — pr. rozr. 22.15 Wszystko jest dobre. co jest Polską.

Środa 16 VIII — 8.50 Domator — Słodko i kolorowo. 9.00 Zgadywanie na ekranie. 9.30 „Legenda o żartownisiu zwanym Kurente' cz. I. 10.00 DT — Wiad. 10.10 Pr. dnia. 16.50 Los. Express i Super Lotka. 16.55 Tel. Inf. Wyd. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Polskie drogi". 19.00 Dobranoc. 19.10 Bocznymi drogami. 19.30 Dziennik. 20.05 XXVI Międzynarodowy Festiwal Muzyki — Sopot '89. 21.35 DT — Echa dnia. 21.55 XXVI Międzynarodowy Festiwal Muzyki — Sopot '89.

Czwartek 17 VIII — 8.50 Domator. 9.00 Zaczarowany krąg — film radz. 10.00 DT — Wiad. 10.10 Film fab. 16.40 Panorama dnia. 16.45 Noc i mgła. 17.10 Teleexpress. 17.25 „Polskie drogi". 19.00 Dobranoc. 19.10 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 XXVI Międzynarodowy Festiwal Muzyki. 22.05 Echa dnia. 22.25 XXVI Międzynarodowy Festiwal Muzyki — Sopot '89.

КІНО

Bielsk Podlaski Schodami w górę, schodami w dół — pol. 14—16. Świat o tym nie wie — czes. 17—19. Pluton — USA 20.

Czeremcha Republika nadziei — pol. 16. O rany, nic się nie stało — pol. 19—20.

Hajnówka Dawne czasy — albański 14—16. Trzeba grać — USA 17—18. Nieśmiertelny — ang. 19—20.

Michałowo Śmiercionośna ślicznotka — USA 15—18. Anioł w szafie — pol. 19—20.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	13	31	Дыяны, Гіпаліта	Юліты, Еўдакіма	5.15-19.05	17.25 —
панядзелак	14	1	Альфрэда, Эузебія	*Маккавеяў*, Саламоніі	4.17-19.03	18.02-0.29
аўторак	15	2	Марыі, Стэллі	Сцяпана, Васіля	4.19-19.01	18.29-1.30
серада	16	3	Роха, Яахіма	Антона, Кузьмы	4.20-18.59	18.48-2.58
чацвер	17	4	Жанны, Мірона	Канстанціна, Яўдокіі	4.22-18.57	19.03-4.28
пятніца	18	5	Ілёны, Браніслава	Нонны, Яўсцігнея	4.24-18.55	19.16-5.57
субота	19	6	Баляслава, Юльяна	*Спаса*	4.25-18.53	19.29-7.26

(Працяг са стар. 7)

БЕЛАВЕЖА, ЯК МЕККА

князёў і польскіх каралёў, якія калісьці палявалі ў белавежскіх нетрах. Ва ўрочышчы падрыхтавана таксама месца, дзе можна раскладаць вогнішча і пячы каўбаскі. Заказы на распальванне вогнішча прымае Бюро абслугоўвання турыстычнага руху ПТТК у Белавежы. У ім таксама можна заказаць падводу ці брычку, якімі возяць турыстаў у Старую Белавежу або наогул па пушчы, згадзіць экскурсавода, рэзерваваць харчаванне ў рэстаранах ці начлег у гасцініцы.

Той, хто захоча ўпаасобку або ў невялікай групе пахадзіць па лесе, не напаткае ніякіх перашкод. У пушчы вызначана некалькі турыстычных шляхоў, якія вядуць праз цікавыя мясціны. Адзін са шляхоў, па Белавежскай паляне, знаёміць з месцамі нацыянальнай памяці.

У апошнія тры-чатыры гады ў Белавежы не было магчымасці купіць нейкі турыстычны даведнік або карту пушчы. Зараз выйшлі з друку карта і кароткі даведнік, напісаныя д-рам Чэславам Аколавым. У ліпені паявілася брашура д-р Амеліі Кавецкай пра Палацовы парк у Белавежы. Гэтыя выдавецтвы яшчэ не ў сіле цалкам задаволіць турыстаў, але ўжо ў нейкай ступені заспакойваюць іх патрабаванні на асноўную інфармацыю. Наведвальнік пушчы можа таксама купіць на месцы паштоўкі і плакаты з зубрамі. На жаль, ужо ў пачатках ліпеня не хапіла вельмі цікавага значка-эмблемы Белавежскага нацыянальнага парка. Шматлікія турысты дарэмна дапытваліся пра каляровыя дыяпазітывы. Затое няма клопатаў з паштоўкамі, хаця іх выбар мог бы быць большы.

А ці вы ўжо былі ў Белавежы? Калі не, то не марудзьце, прыязджайце, пакуль яшчэ пушча сяк-так трымаецца, пакуль яшчэ можна ў ёй нешта пабачыць і падыхаць, хаця не найчысцейшым, то ўсё-такі даволі чыстым паветрам.

Пётр Байко

Фота Бойцеха Рынажэўскага

РЫХТУЕЦЦА З'ЕЗД ВЫПУСКНІКОЎ

Мінае пятнаццаць гадоў ад І-га з'езда выпускнікоў і настаўнікаў Агульнаадукацыйнага ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім. Тады, на трыццатым годзе існавання школы, сабралася паўтары тысячы былых навучэнцаў. На працягу ўсіх 45 гадоў з гімназіі і ліцэя выйшла больш дзвюх з паловай тысяч выпускнікоў. Час зноў сустрэцца ўсёй грамадой, з'ехацца з усіх куткоў краіны і з-за мяжы пасля доўгага перапынку ад ІІ з'езда ў верасні 1980 года.

Зараз рыхтуецца ІІІ з'езд, які адбудзецца 23 і 24 верасня 1989 г, у будынку беларускага ліцэя ў Бельску-Падляшскім, вул. Мікалая Каперніка, 4. Тым выпускнікам, адрасы якіх удалося ўстанавіць, рассылаюцца анкеты і паведамленні. Аднак сабраць усе адрасы немагчыма. Таму змяшчаем інфармацыю ў „Ніве" і просім чытачоў перадаць яе калегам-выпускнікам і настаўнікам. Дэталёвыя весткі пра з'езд можна атрымаць у дырэкцыі ліцэя. Узносы ад удзельнікаў з'езда (па 10.000 злотых ад асобы) і спонсараў прымаюцца на рахунак: **PKO Bielsk Podlaski № 5614-32883-132** да **1 верасня 1989 г.** Пасля атрымання грошай на пададзеныя пераводах адрасы будуць своечасова высланы фармальныя запрашэнні на з'езд. І так, да сустрэчы! З сяброўскім прывітаннем!

Старшыня Арганізацыйнага камітэта Мікалай Врублеўскі

(Працяг са стар. 5)

ДА ГІСТОРЫІ СТАЛІНІЗМУ НА БЕЛАРУСІ

амаль што ідэальным. Сістэма нацыянальнай аўтаноміі, што паўстала ў 20-я гады, вельмі нагадвала швейцарскі кантанізм.

Сігналам распачаць рэалізацыю галоўных палажэнняў ленінскага плана вырашэння нацыянальнага пытання паслужылі рашэнні Х з'езда партыі (сакавік 1921 г.). Гэта быў практычна апошні з'езд РКП(б), які праходзіў пры актыўным удзеле і пад непасрэдным кіраўніцтвам Леніна. Асабліва гэта адчуваецца ў рэзалюцыі па нацыянальнаму пытанню, што была прынята на гэтым партыйным форуме. У ёй абвяшчалася неабходнасць „дапамогі нярускім народам у развіцці і ўмацаванні ў сябе савецкай дзяржаўнасці ў той форме, якая адпавядала б умовам жыцця тых народаў, дапамогі ў арганізацыі на роднай мове судоў, адміністрацыі, гаспадарчых органаў, органаў улады, якія складаліся б з мясцовых людзей, што ведаюць умовы жыцця і псіхалогію мясцовага насельніцтва, у развіцці друку, школьнай сістэмы, тэатраў, клубаў, культурна-асветных цэнтраў на роднай мове".[1] Рэзалюцыі з'езда датычылі ўсіх без выключэння народаў і народнасцяў Савецкай краіны, у тым ліку і самых малых, якія знаходзіліся на дакапіталістычным этапе развіцця, не мелі сваёй пісьмовасці і элементарных культурных дасягненняў.

Такім чынам, з'яўленне тэрміна ленінская нацыянальная палітыка не было вынікам звычайнай даніны культу ленінскага імя, а было звязана з вельмі знамянальнай пазіцыяй правадыра партыі бальшавікоў, які ў надзвычай цяжкіх умовах абараніў сваю канцэпцыю нацыянальнай палітыкі і здолеў мабілізаваць партыю на яе выкананне.

(Працяг будзе)

[1]. КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. Издание 8-е. Том 3. Москва, 1972, с. 7[illegible]-74.

[2]. Там жа. Том 3, с. 252.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Як праходзіў Устаноўчы з'езд БНФ „Адраджэнне" ● Малавядомы верш Л. Родзевіча ● Фэстын над Бугам ● Размова з Данчыкам ● Аб „карэнізацыі" і „нацыяналізацыі" ў ленінскай нацыянальнай палітыцы ● Заканчэнне ўспамінаў пра Івана Луцкевіча ● Хроніка дзейнасці беларускага гуртка ў Гданьску ● У „Сардэчных тайнах": кахаю, але пачынаю ненавідзець сябе за спозненае каханне ● „Зорка" ● Крыжаванка і гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства Рэдагуе калектыў Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Мірaслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак) Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"

ul Wesołowskiego 1.
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku Cena prenumeraty kwart 520 zł półr 1040 zł rocznie 2080 zł

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   — instytucje zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych - indywidualnych prenumeratorów
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach - siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora Wpłaty dokonują używając blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul Towarowa 28 00-950 Warszawa skr poczt 12 PBK XIII Oddział w Warszawie Nr konta 370044-1195-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1129/89 r. Nakład 4.900 egz T-3.

13.VIII.1989 r.

РАСТЛУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК „НІЎКІ“

Бандарня — група хуліганаў.
Банка — касірша.
Банкарт — банкавы рахунак.
Банкнот — спеўнік.
Баравіна — памяшканне для піцця віна.
Беродаўка — ніжняя губа.
Бастон — музычны інструмент, які выдае нізкія гукі.
Баталіст — пастух або фурман.
Баханка — стрэльба.
Бачок — крывы позірк на кагосьці.
Баяніст — трус, палахлівец.
Беганіна — Ніна-спартсменка.
Бежанец — лёгкаатлет, які займаецца бегамі.
Бежанка — сцежка для бегуноў.
Бежанства — лёгкаатлетычная канкурэнцыя.
Бельгія — зіма.
Бойка — палахлівая жанчына.
Бравура — бурлівыя воплескі.
Братка — сястра.
Брахун — сабака.

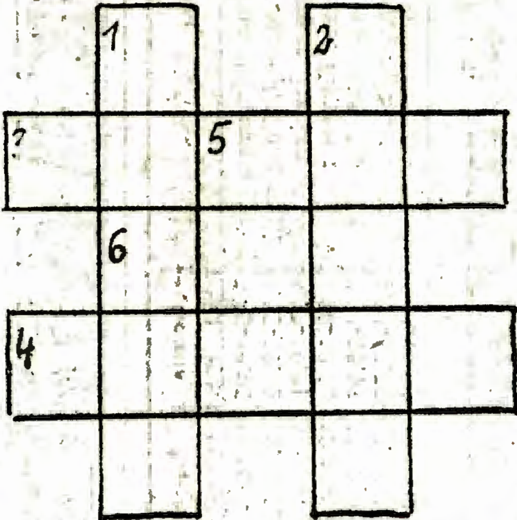
„ядань“

МІНІ-КРЫЖАВАНКА

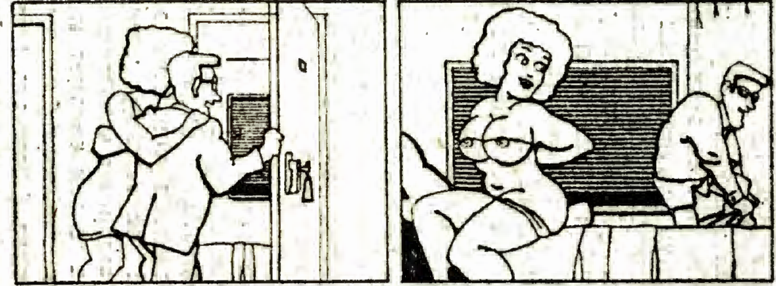
У радкі 1, 2, 3, 4 упісаць словы-паліндромы з наступнымі значэннямі: *данскі або кубанскі; загрывак; французская пані; мужское імя.* Месца ўпісання слоў-паліндромаў трэба адгадаць. Значэнні астатніх слоў: 5) пасудзіна або частка шкілета, 6) лінія роўна размешчаных аднародных прадметаў.

Фёдар Рымашэўскі, Мінск

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будзе разыграна кніжная ўзнагарода.

НІЎКА

Малюнак Анджэя Млечкі („Сатырыкон“, выд. Б).

АФАРЫЗМЫ

Калі маеш рацыю на суткі раней за іншых людзей, тады будуць суткі лічыць цябе вар'ятам.

* * *

З-за фамільярнасці ўзнікае самая тонкая дружба і самая моцная нянавісць.

* * *

Роўны не абазначае падобны. Верыць, што бывае інакш — гэта фатальная памылка.

* * *

Трэба выразна адрозніваць арыфметычную і палітычную большасць у дзяржаве.

* * *

— Вы надта многа гаворыце да гэтых нудных людзей.
— Гавару з боязі, каб не быць прымушаным слухаць іх.

* * *

Маладыя мужчыны ў адносінах да жанчын з'яўляюцца засаромленымі багацеямі, старыя — нахабнымі жабракамі.

Антуан дэ Рывароль

ГУМАР З ГАБРАВА

Сын Габравяніна, студэнт медычнага інстытута, вырашыў спецыялізавацца ў кардыялогіі.

— Дурань! — закрычаў бацька. — Стань дантыстам. У людзей жа толькі адно сэрца і аж трыццаць два зубы!

* * *

Габравянін заказвае сабе боты ў шаўца:

— Маэстра, зрабіце іх з таннага матэрыялу, каб не надта дорага яны каштавалі. Але пашыйце іх моцна, каб хапіла на доўгія гады.

* * *

— Дайце мне дзесяць яек, — просіць габравянін гандлярку на базары. — Але абавязкова ад чорнай курыцы!

— А як жа я пазнаю, якія яйкі ад чорнай, а якія ад пярэстай? Калі ты такі разумнік, дык сам сабе выберы!

— Згода! — сказаў габравянін і выбраў з кошыка дзесяць найбольшых яек.

* * *

Калісьці запыталі аднаго лекара з Габрава:

— Доктар, чаму вы пытаецеся ў сваіх пацыентаў, як яны харчуюцца? Ці такая інфармацыя патрэбна, каб паставіць трапны дыягназ?

— Для дыягназу — не заўсёды. Але заўсёды для акрэслення сумы ганарару...

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ОЙ, САД-ВІНАГРАД
(народная)

Ой сад-вінаград,
Зялёная вішня,
Стаіць хлопец пад вакном,
Каб дзяўчына выйшла.*

Прыпеў: Ой, рув, рува я,
Рува, рува, рува я,
Рува, рува, рува я,
Люба дзеўчына мая!

— Не стой пад вакном,
Не тупай нагою,
Бо не выйду і не стану
Гаварыць з табою.

Прыпеў.
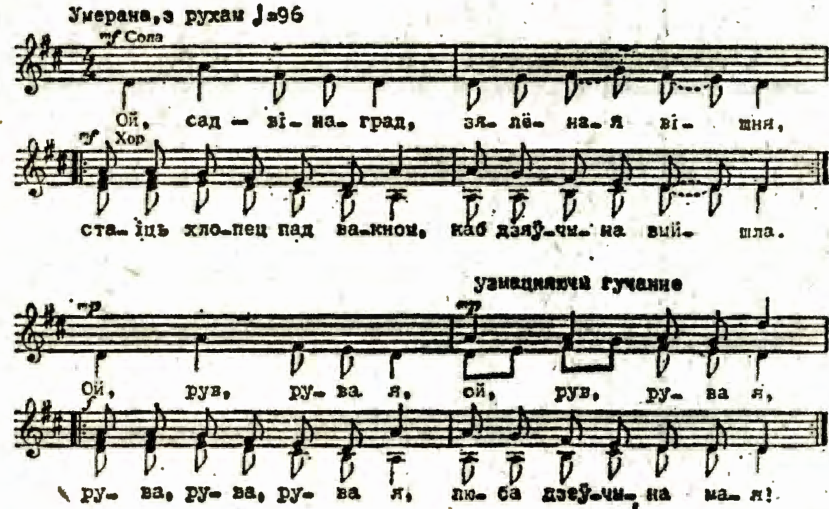
Не стой пад вакном,
Не махай рукавом,
Бо не выйду гаварыць
Я з такім чудаком.

Прыпеў.

Не стой пад вакном,
Не тапчы травіцы,
Бо не любяць цябе дзеўкі,
Ідзі да ўдавіцы.

Прыпеў: Ой, рув, рува я,
Рува, рува, рува я,
Рува, рува, рува я,
Люба дзеўчына мая!

* Апошнія два радкі кожнай страфы паўтараюцца.

— *Насільшчык!*

ШТО ЗА ДЗІВА?

Падаліся ў горад хлопцы...
Так, было яно, было.
Але я застаўся ў вёсцы,
Люба мне маё сяло.

Ды мяне не забывалі
Дарагія землякі.
На рыбалку прыязджалі,
Па вяндліну, па грыбкі.

Усяго ў жыцці бывала...
Хоць далёкі, праўда, шлях,
Брат з Архангельска па сала
Прыязджаў на „Жыгулях“.

Прыйдзе лета — з цэнтраў гулкіх
Да майго імкнуць двара
І пляменнікі, і ўнукі,
І стрыечная сястра.

Кажуць: — Слаўнае мястэчка,
Тут раскоша і спакой.
І крыніцы ёсць, і рэчка,
І цалебны сырадой.

Мой прасторны дом сасновы
Не ўмяшчаў увесь народ.
Думаў ладзіць прыбудовы
І пашырыць агарод.

Ды не стаў займацца домам,
А для жарту напісаў
Многім родзічам, знаёмым
Па вядомых адрасах:

„Збыў свіней, прадаў карову,
І цяпер жыву, як след,
У суседнюю сталоўку
Сам хаджу я на абед“.

І дзіўлюся: ані гуку.
Не чуваць гады ўжо тры
Ні пляменнікаў, ні ўнукаў,
Ні стрыечнае сястры.

Сямён Пацёмкін

Часам тыя, каго ставяць у прыклад, больш ні на што і не падыходзяць.